

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้จำแนกตามเนื้อหาสาระ ดังนี้

1. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
 - 1.1 ความหมายของสื่อการเรียนการสอน
 - 1.2 ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน
 - 1.3 ประโยชน์และคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน
 - 1.4 ประเภทของสื่อการเรียนการสอน
 - 1.5 หลักการเลือกสื่อการเรียนการสอน
 - 1.6 ขั้นตอนการใช้สื่อการเรียนการสอน
 - 1.7 การประเมินผลสื่อการเรียนการสอน
 - 1.8 ปัญหาสื่อการเรียนการสอน
2. วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์การพัฒนา และการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๘ เทคโนโลยีทางการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน

ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้หลากหลาย ดังนี้

กิดานันท์ มลิทอง (2543, หน้า 100) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หรืออาจเรียกสั้น ๆ ว่า สื่อการสอน (instructional media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิดยู โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ แผ่นภูมิ รูปภาพ ฯลฯ ซึ่งเป็นวัสดุบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือเป็นอุปกรณ์เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาจากวัสดุ สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษา เป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี

กรมวิชาการ (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน (Instruction Media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามที่บรรจุเนื้อหา หรือสาระการเรียนรู้ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้เนื้อหา หรือ สาระนั้น ๆ การเรียนการสอนในภาพลักษณ์เดิม ๆ มักจะเป็นการถ่ายทอดสาระความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียน โดยใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน หรือในโรงเรียน ผู้สอนและผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ สื่อที่นำมาใช้เพื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเรียกว่า "สื่อการเรียนรู้" ซึ่งหมายถึงทุกสิ่ง ทุกอย่างที่มืออยู่รอบตัวไม่ว่าจะเป็นวัสดุ ของจริง บุคคล สถานที่ เหตุการณ์ หรือความคิดก็ตาม ถือเป็น สื่อ การเรียนรู้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับว่าเราเรียนรู้จากสิ่งนั้น ๆ หรือนำสิ่งนั้น ๆ เข้ามาสู่การเรียนรู้ของเราหรือไม่

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของ สื่อการศึกษา ไว้ว่า หมายถึง วิธีการ เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสื่อในการศึกษา

ไพฑูรย์ มະณู (2551) กล่าวถึง สื่อการเรียนว่า หมายถึง เครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่จะมาสนับสนุนการเรียนการสอน ได้รับความสนใจผู้เรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจดีขึ้น อย่างรวดเร็ว

สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ (2543, หน้า 1) ให้ความหมายของ สื่อการสอน ไว้ว่า หมายถึง วัสดุที่ใช้เป็นช่องทางหรือเครื่องมือที่นำไปสู่จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน และศึกษาค้นคว้าหาความรู้

สมพร จารุณี (2540, หน้า 2) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง สื่อที่นำเสนอสิ่งเร้า สิ่งเร้าเป็นสิ่งที่มีความหมาย ซึ่งเสนอต่อนักเรียน อาจนำเสนอในรูปแบบลักษณะต่าง ๆ เช่น ตัวหนังสือ รูปภาพ เสียง

จริยา เหนียนเฉลย (2546, หน้า 9-10) สื่อการสอน คือ การนำเอาเทคโนโลยี ซึ่งเป็นระบบการประยุกต์ผลิตรกรรมทางวิทยาศาสตร์ (ในแง่วัสดุ) และผลิตรกรรมทางวิศวกรรมศาสตร์ (ในแง่เครื่องมือ) โดยยึดหลักทางพฤติกรรม (ในแง่วิธีการ) มาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น และบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ ทำให้บทเรียนที่เป็นนามธรรมกลั่นกลายเป็นรูปธรรม ผู้เรียนจะเกิดความคิดสร้างสรรค์และมีกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น โดยมีครูเป็นผู้ส่งข้อมูลที่เรียกว่า สาร (Message) ส่งผ่านทางสื่อ (Media) หรือ (Channel) และผู้รับสาร ก็คือ ผู้เรียน ซึ่งจะมีการสนองกลับในเชิงการสื่อสาร 2 ทาง (Two-way Communication)

สุกัญญา แพงโสม (2545, หน้า 117) สื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่ผู้สอนหรือผู้เรียนใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจจะเป็นวัสดุ รวมทั้งอุปกรณ์ วิธีการ และกิจกรรม

หนูม้วน ร่มแก้ว (2545, หน้า 125) สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้รวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ด้วย

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545, หน้า 239) สื่อการสอน คือ ตัวกลางหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอดความรู้ของครูถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี

วิวรรณ จันทร์เทพย์ (2542, หน้า 18) สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ หรือวิธีการใด ๆ ก็ตามที่เป็นตัวกลางหรือพาหนะในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ทักษะ และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน สื่อการสอนแต่ละชนิดจะมีคุณสมบัติพิเศษ และมีคุณค่าในตัวเองในการเก็บและแสดงความหมายที่เหมาะสมกับเนื้อหาและเทคนิควิธีการใช้อย่างมีระบบ

Heinich and Others (1985, หน้า 5) ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่า สื่อการเรียนการสอน คือ พาหนะในการนำข้อมูลไปยังผู้รับ เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน

Brown, Lewis and Hareleroad (1985, หน้า 62-65) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน คือ อุปกรณ์ทั้งหลายที่สามารถช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียนจนเกิดผลการเรียนที่ดี ทั้งมีความหมาย รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เฉพาะแต่สิ่งที่เป็นวัตถุ หรือเครื่องมือเท่านั้น

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในการจัดการเรียนการสอน อาจจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร และสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งความรู้เพื่อช่วยในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์

ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 22) กล่าวว่า ทั่วโลกพัฒนาและก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้นและเติบโตไปมาก มีการพัฒนาการรูปแบบที่หลากหลาย การพัฒนาการเรียนรู้อของคนไทย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความเสมอภาคและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการกระจายความรู้สู่สถานศึกษา ชุมชน และสังคมไทย ให้คนไทยสามารถเข้าถึงความรู้ได้

อย่างสะดวก ง่าย และรวดเร็ว ในราคาที่ไม่แพงจนเกินไป ปัจจุบันการสร้างเนื้อหาหรือความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสมัยใหม่เพื่อการแพร่กระจายได้อย่างทั่วถึงยังทำได้ไม่มากนัก เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน ความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ ๕: การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ ความคิด ความประพฤติก และคุณธรรมของคน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 61, 64) มีกรอบการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกคน
2. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
3. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้ครอบคลุมวิทยาการที่หลากหลาย สำหรับการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ
4. พัฒนาข้อมูล สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. จัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ครอบคลุมทั้งความรู้วิชาการ ความรู้ทั่วไป ความรู้ด้านอาชีพ และความรู้ด้านศาสนา ที่อำนวยความสะดวกทั้งกับตนเองและผู้อื่น

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานสำหรับสถานศึกษามี ดังนี้

1. พัฒนารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างกระบวนการคิดและการเรียนรู้ของคนในแต่ละช่วงวัยของชีวิต ให้มีความรอบรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้มีโอกาสพัฒนากระบวนการเรียนการสอน โดยมีการบูรณาการเนื้อหาและวิธีการสอนอย่างเหมาะสม มีการใช้สื่อ และริเริ่มสร้างสื่อจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น สื่อจาก

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ห้องสมุดฯ ก.วิ. ๒๕๕๕	
วันที่.....	248965
เลขทะเบียน.....	248965
เลขเรียกหนังสือ.....	

ศิลปะและศิลปะพื้นบ้าน และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน มีปัญญา มีคุณธรรม มีความสุข และรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้วิธีการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะและกระบวนการคิด และการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเองต่อไปในอนาคต

4. ให้สถาบันผลิตครูปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อผลิตและฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต และให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้คนทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ได้อย่างสะดวกและต่อเนื่อง

5. สร้างมาตรการและกลไกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้โอกาสสำหรับทุกคนได้เข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นความรู้ด้านวิชาการ ด้านการประกอบอาชีพ และความรู้เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารอย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ ๑๐: การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของคน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 85-88) กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการศึกษามีข้อจำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือในโรงเรียน แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ในทุกเรื่องทั้งที่เป็นความรู้วิชาการทั่วไป ความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย ได้ในทุกที่และทุกเวลา การที่จะให้ทุกคนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพนั้น เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญ จึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงานต่อไปนี้

เป้าหมาย ได้แก่

1. มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาอย่างทั่วถึงและทัดเทียมกันทุกเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายอย่างมีระบบ

2. ประชาชนทุกคนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและสามารถใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควร

กรอบการดำเนินงาน ดังนี้

1. ส่งเสริมหน่วยงานทุกระดับสถานศึกษาทุกแห่งให้มีระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้
2. ใช้เทคโนโลยีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มคุณภาพของการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ใช้และผู้ผลิตเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีจิตสำนึก มีจรรยาบรรณ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และผลิตสื่อเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ
4. พัฒนาผู้รับและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเลือกสรร กลั่นกรอง และใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานสำหรับสถานศึกษา มีดังนี้

1. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และจัดการศึกษาทางไกล เพื่อให้บริการการศึกษาที่ทั่วถึง ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และผู้อยู่ห่างไกล รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้ทั่วไปและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันตลอดชีวิต
2. จัดให้ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในแต่ละระดับชั้นอย่างเหมาะสม
3. มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ความรู้ และสื่อความรู้ประเภทต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายร่วมกันในระหว่างสถานศึกษาและกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรของโรงเรียนและประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาใช้บริการได้อย่างสะดวก กว้างขวาง โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือเสียค่าใช้จ่ายในอัตราที่เหมาะสมกับสาธารณสุข และอัตราพิเศษสำหรับการศึกษา

Edgar (1969) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการสอน ไว้ดังนี้

1. สื่อการสอน ช่วยสร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขึ้นในความคิดของผู้เรียน การฟังเพียงอย่างเดียว นั้น ผู้เรียนจะต้องใช้จินตนาการเข้าช่วยด้วย เพื่อให้สิ่งที่ป็นนามธรรม เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นในความคิด แต่สำหรับสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้เรียนย่อมไม่มีความสามารถจะทำได้ การใช้อุปกรณ์เข้าช่วยจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสร้างรูปธรรมขึ้นในใจได้

2. สื่อการสอน ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสได้ด้วยตา หู และการเคลื่อนไหวจับต้องได้แทนการฟังหรือดูเพียงอย่างเดียว

3. เป็นรากฐานในการพัฒนาการเรียนรู้และช่วยความทรงจำอย่างถาวร ผู้เรียนจะสามารถนำประสบการณ์เดิมไปสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ เมื่อมีพื้นฐานประสบการณ์เดิมที่ค้ำอยู่แล้ว

4. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางความคิด ซึ่งต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น เวลา สถานที่ วัฏจักรของสิ่งมีชีวิต

5. ช่วยเพิ่มทักษะในการอ่านและเสริมสร้างความเข้าใจในความหมายของคำใหม่ ๆ ให้มากขึ้น ผู้เรียนที่อ่านหนังสือช้าก็จะสามารถอ่านได้ทันพวกที่อ่านเร็วได้ เพราะได้ยินเสียงและได้เห็นภาพประกอบกัน

สื่อการเรียนรู้ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น

2. ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่

5. ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน

6. เกื้อหนุนผู้เรียนที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันให้สามารถเรียนรู้ได้ทัดเทียมกัน

7. ช่วยเชื่อมโยงสิ่งที่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากสื่อที่หลากหลาย

10. ช่วยกระตุ้นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเชิงเนื้อหา กระบวนการ และความรู้เชิงประจักษ์

11. ส่งเสริมให้เกิดทักษะ ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนนั้นมีความสำคัญหลายประการต่อผู้สอนและต่อผู้เรียน ทั้งด้านการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการเรียนการสอน การกระตุ้นการเรียนรู้ เพิ่มความน่าสนใจแก่นักเรียน เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

ประโยชน์และคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน

กิดานันท์ มลิทอง (2548, หน้า 108-109) กล่าวว่าไว้ว่าสื่อการสอนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งกับผู้เรียนและผู้สอน ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยังยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2. สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดความสนุกสนานและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายการเรียน

3. การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันหากเป็นเรื่องของนามธรรมและยากต่อความเข้าใจ และช่วยให้เกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียน

4. สื่อช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับผู้สอนด้วย

5. สร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

6. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

7. การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการสอน

มากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

8. ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหาเพราะสามารถนำสื่อมาใช้ซ้ำได้ และบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง

9. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุและเรื่องราวใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้ น่าสนใจยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 18-19) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อการสอน ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มประสบการณ์ของผู้เรียนให้มากขึ้น
2. ช่วยให้ครูจัดเนื้อหาวิชาที่มีความสำคัญต่อชีวิตเด็ก
3. ช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป
4. ช่วยให้ครูสอนเนื้อหาวิชาได้มากขึ้น
5. ช่วยให้ครูสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์
6. เป็นเครื่องมือให้ครูสอนได้รวดเร็วและถูกต้อง
7. ช่วยให้ครูแนะนำและควบคุมนักเรียนให้มีปฏิกิริยาตอบสนองในทางที่ควรปรารถนาในการเรียนรู้

ไพฑูริย์ มະณู (2551) กล่าวถึง คุณค่าของสื่อการสอน ไว้ดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมความสนใจของผู้เรียน
2. ทำให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจ
3. ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวาง
4. ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ร่วมกัน
5. แสดงความหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ
6. ให้ความหมายแก่คำที่เป็นนามธรรมได้
7. แสดงสิ่งที่ลึกลับให้เข้าใจง่าย
8. อธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายขึ้น
9. สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะทางและขนาดได้ เช่น

- 9.1 ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวนำให้เร็วขึ้นได้
- 9.2 ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวนำให้ช้าลงได้
- 9.3 ย่อสิ่งที่ใหญ่เกินไปให้เล็กลงได้
- 9.4 ขยายสิ่งที่เล็กเกินไปให้ใหญ่ขึ้นได้
- 9.5 นำสิ่งที่อยู่ไกลเกินไปมาศึกษาได้
- 9.6 นำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาให้ดูได้

คุณค่าของสื่อการสอน จำแนกได้ 3 ด้าน คือ

1. คุณค่าด้านวิชาการ

- 1.1 ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง
- 1.2 ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีกว่าและมากกว่าไม่ใช่สื่อการสอน
- 1.3 ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของสื่อการสอน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางและเป็นแนวทางให้เข้าใจสิ่งนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น
- 1.4 ส่วนเสริมด้านความคิด และการแก้ปัญหา
- 1.5 ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ถูกต้อง และจำเรื่องราวได้มากและได้นาน
- 1.6 สื่อการสอนบางชนิด ช่วยเร่งทักษะในการเรียนรู้ เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง

เป็นต้น

2. คุณค่าด้านจิตวิทยาการเรียนรู้

- 2.1 ทำให้เกิดความสนใจ และต้องเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น
- 2.2 ทำให้เกิดความคิดรวบยอดเป็นเพียงอย่างเดียว
- 2.3 เร้าความสนใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจ และช่วยผู้กระทำกิจกรรมด้วย

ตนเอง

3. คุณค่าด้านเศรษฐกิจการศึกษา

- 3.1 ช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนซ้ำเรียนได้เร็วและมากขึ้น
- 3.2 ประหยัดเวลาในการทำความเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ
- 3.3 ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เหมือนกันครั้งละหลาย ๆ คน
- 3.4 ช่วยขจัดปัญหาเรื่องเวลา สถานที่ ขนาด และระยะ

Dale (1969, หน้า 8) กล่าวถึง คุณค่าของสื่อการสอนไว้ ดังนี้

1. สามารถส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในชั้นได้
2. ทำให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่ประสงค์ได้
3. ทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ ตรงกับความ
ต้องการเป็นผลให้เพิ่มแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้อย่างยิ่ง
4. ให้ประสบการณ์เรียนรู้แปลกใหม่หลายด้านแก่ผู้เรียน
5. ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย ทำให้ผู้เรียนมีระดับสติปัญญาแตกต่างกันมาก
เข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนเช่นเดียวกัน
6. เร้าใจให้ผู้เรียนนำเอาความรู้ไปใช้อย่างมีความหมาย
7. ทำให้ผู้เรียนมีปฏิริยาสะท้อนกลับ ซึ่งช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
ได้เพียงใด

8. ทำให้ได้รับประสบการณ์ที่สมบูรณ์ เกิดมีมโนภาพที่ถูกต้องและมีความหมาย

9. ช่วยขยายและเพิ่มพูน ขอบเขตของประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวาง
ยิ่งขึ้น ช่วยให้จดจำได้เร็ว และแม่นยำยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยคำอธิบาย

10. ผู้เรียนเกิดความคิดได้กระฉ่งและเป็นระเบียบ

ชลिया ลิมปิยากร (2540, หน้า 52-53) กล่าวว่า คุณค่าของสื่อการสอน มี
จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนในห้องเรียน คือ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยใช้
ประสาทสัมผัสให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ สื่อการเรียนการสอนจะมีคุณค่าในด้านการ
สอน ดังนี้

1. ดึงดูดความสนใจผู้เรียน และให้ประสบการณ์ที่ตื่นตาตื่นใจ
2. เป็นรูปธรรม เป็นจริงเป็นจัง ทำให้เห็นภาพพจน์ต่าง ๆ ได้ง่าย
3. นำเหตุการณ์ที่อยู่ไกลมาศึกษาในชั้นเรียนได้ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์
อินเทอร์เน็ต

4. ใช้เพื่อเรียนซ่อมเสริม เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

5. ทำให้จำและเก็บประสบการณ์ไว้ได้นาน

6. ใช้สอนข้อเท็จจริง ความเป็นเหตุเป็นผล เช่น การทดลองทางวิทยาศาสตร์

7. ประหยัดเวลา ลดค่าบรรยาย เมื่อได้เห็นภาพประกอบ

8. ใช้สอนวิชาทักษะ เช่น การให้ดูเทปบันทึกภาพสอนทักษะทางกีฬา

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การใช้แผ่นป้ายไฟฟ้า

10. ช่วยจูงใจปลุกฝังทัศนคติและความเชื่อได้ดี เช่น ใช้สถานการณ์จำลองสอนจริยธรรม

11. สื่อบางอย่างช่วยให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบผลการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เช่น บทเรียน โปรแกรม

กรมวิชาการ (2545, หน้า 6-7) ได้กล่าวถึง คุณค่าของสื่อการสอนไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น

2. ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็น

กระบวนการ

3. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

4. สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และทำให้อุบายรู้้อยากเห็นมากขึ้น

5. ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน

6. เกื้อหนุนผู้เรียนที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกันให้มีโอกาสเรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน

7. ช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกัน

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อค้นคว้า

เพิ่มเติม

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากสื่อที่หลากหลาย

10. เชื่อมโยงโลกที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนได้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ

จากประโยชน์และคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนนั้นมีประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียนเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เสริมสร้างประสบการณ์ และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนมี

ส่วนร่วมในกิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม สื่อการเรียนการสอนจะมีคุณค่าได้ ก็ต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้น ก่อนการนำสื่อแต่ละประเภทไปใช้ ผู้สอนควรศึกษาคุณสมบัติของสื่อ ข้อดี ข้อเสีย และสภาพการใช้ที่เหมาะสมของสื่อแต่ละประเภท เพื่อให้สามารถใช้สื่อได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2544) ได้จำแนกประเภทของสื่อการเรียนรู็ เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่าง ๆ โดยใช้ตัวหนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์เป็นสื่อในการแสดง ความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายชนิด ได้แก่ เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึกรายงาน ฯลฯ

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู็ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือ โสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็น เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดิทัศน์) แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยี ยังหมายรวมถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ใน กระบวนการเรียนรู็ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู็ การศึกษาทางไกลผ่าน ดาวเทียม เป็นต้น

3. สื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากสื่อ 2 ประเภทที่กล่าวไปแล้ว ยังมีสื่ออื่น ๆ ที่ส่งเสริม การเรียนรู็ของผู้เรียน ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยี สื่อที่กล่าวนี้ ได้แก่

3.1 บุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในสาขา ต่าง ๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอด สาระความรู้ แนวคิดและประสบการณ์ไปสู่บุคคลอื่น เช่น บุคลากรในท้องถิ่น แพทย์ ตำรวจ นักธุรกิจ เป็นต้น

3.2 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งมีอยู่ตามธรรมชาติและ สภาพแวดล้อมตัวผู้เรียน เช่น พืชผักผลไม้ ปรากฏการณ์ หอปฏิบัติการ เป็นต้น

3.3 กิจกรรม/กระบวนการ หมายถึง กิจกรรม หรือกระบวนการที่ผู้สอนและ ผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อสร้างเสริม ประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะซึ่งต้องใช้

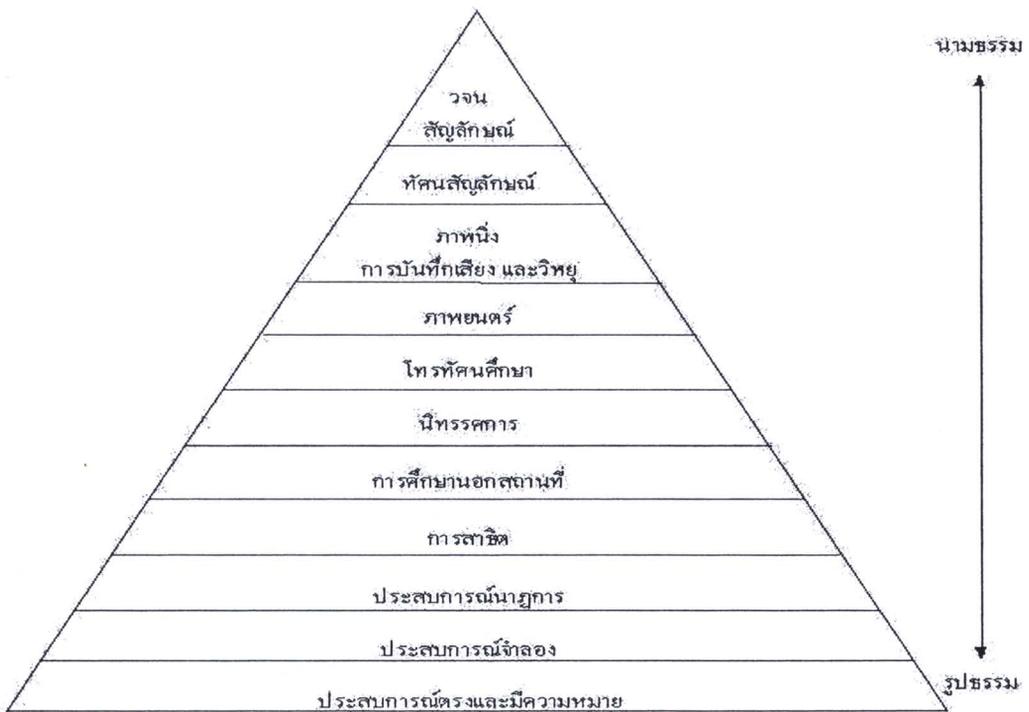
กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์และ การประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น บทบาทสมมติ การสาธิต การจัดนิทรรศการ การทำโครงการ เกม เพลง เป็นต้น

3.4 วัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นใช้เพื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ รวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ทดลอง วิทยาศาสตร์ เครื่องมือช่าง เป็นต้น

ไพฑูรย์ มະณู (2551) ได้จำแนกประเภทของสื่อการสอนในทางเทคโนโลยีการศึกษา ไว้ดังนี้

1. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Hardware) ได้แก่ สื่อประเภทที่ใช้กลไกทางอิเล็กทรอนิกส์ และไฟฟ้า เช่น เครื่องฉาย เครื่องเสียง คอมพิวเตอร์ เป็นต้น
2. วัสดุ (Software) ได้แก่ สื่อประเภทที่มีลักษณะ ดังนี้ ใช้ควบคู่กับเครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น फिल्म แผ่นโปร่งใส สไลด์ เทป ฯลฯ ใช้ตามลำพังของตนเอง เช่น กระดาษรูปภาพ แผนที่ ลูกโลก หนังสือ ฯลฯ
3. วิธีการ (Techniques or Methods) ได้แก่ กระบวนการหรือกรรมวิธี ซึ่งในบางครั้ง อาจต้องใช้วัสดุ และเครื่องมือประกอบกัน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ได้แก่ การแสดงละคร การเชิดหุ่น การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ การใช้คอมพิวเตอร์ ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น

Edgar (1969) จำแนกประเภทของสื่อการสอน "กรวยแห่งประสบการณ์" (Cone of Experiences) ซึ่งมีทั้งหมด 10 ชั้น ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรวยแห่งประสบการณ์ (Cone of Experiences)

ที่มา. จาก *Audio Visual Materials of Instruction*, by D. Edgar, 1969, Chicago: University of Chicago Press.

De Kieffer (1965) แบ่งประเภทของสื่อการสอน ดังนี้

1. วัสดุที่ไม่ต้องฉาย ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ กราฟ ของจริง ของตัวอย่าง หุ่นจำลอง แผนที่ กระดาษสาธิต ลูกโลก กระดานชอล์ก กระดานนิเทศ กระดานแม่เหล็ก การแสดงบทบาท นวัตกรรม การสาธิต และการทดลอง เป็นต้น
2. วัสดุฉายและเครื่องฉาย ได้แก่ สไลด์ फिल्मสตริป ภาพโปรังใส ภาพทึบ ภาพยนตร์ และเครื่องฉายต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ และฟิล์มสตริป เครื่องฉายกระจกภาพ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องฉายภาพจุลทรรศน์ เป็นต้น
3. โสตวัสดุและเครื่องมือ ได้แก่ แผ่นเสียง เครื่องเล่นจานเสียง เทป เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง และวิทยุ เป็นต้น

Ely (1966) ได้จำแนกสื่อการเรียนการสอนตามทรัพยากรการเรียนรู้ 5 รูปแบบ โดยแบ่งได้เป็นสื่อที่ออกแบบขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (by design) และสื่อที่มีอยู่ทั่วไปแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน (by utilization) ได้แก่

1. คน (people) “คน” ในทางการศึกษาโดยตรงนั้น หมายถึง บุคคลที่อยู่ในระบบของโรงเรียน ได้แก่ ครู ผู้บริหาร ผู้แนะนำการศึกษา ผู้ช่วยสอน หรือผู้ที่อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่วน “คน” ตามความหมายของการประยุกต์ใช้ ได้แก่ คนที่ทำงานหรือมีความชำนาญงานในแต่ละสาขาซึ่งมีอยู่ในวงสังคมทั่วไป คนเหล่านี้เป็น “ผู้เชี่ยวชาญ” ซึ่งถึงแม้มิใช่ นักศึกษาแต่สามารถจะช่วยเหลือความสะดวกหรือเชิญมาเป็นวิทยากรเพื่อเสริมการเรียนรู้ได้ในการให้ความรู้แต่ละด้าน อาทิ เช่น ศิลปิน นักการเมือง นักธุรกิจ ช่างซ่อมเครื่อง

2. วัสดุ (materials) ในการศึกษาโดยตรงเป็นประเภทที่บรรจุเนื้อหาบทเรียนโดยรูปแบบของวัสดุมีใช้สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง เช่น หนังสือ สไลด์ แผ่นซีดี หรือสื่อต่าง ๆ ที่เป็นทรัพยากรในการเรียนการสอนนั้นจะมีลักษณะเช่นเดียวกับวัสดุที่ใช้ในการศึกษาดังกล่าวเพียงแต่ว่าเนื้อหาที่บรรจุในวัสดุส่วนมากจะอยู่ในรูปของการให้ความบันเทิง เช่น คอมพิวเตอร์ หรือภาพยนตร์สารคดีชีวิตสัตว์สิ่งเหล่านี้ถูกมองไปในรูปแบบของความบันเทิงแต่สามารถให้ความรู้ในเวลาเดียวกัน

3. อาคารสถานที่ (settings) หมายถึง ตัวตึก ที่ว่าง สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลเกี่ยวกับทรัพยากรรูปแบบอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วและมีผลกับผู้เรียนด้วย สถานที่สำคัญในการศึกษา ได้แก่ ดิกรเรียนและสถานที่ที่ออกแบบมาเพื่อการเรียนการสอนโดยรวม เช่น ห้องสมุด หอประชุม ส่วนสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนก็สามารถประยุกต์ให้เป็นทรัพยากรสื่อการเรียนการสอน ได้เช่น โรงงาน ตลาด สถานที่ ทาง ประวัติศาสตร์ เช่น พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

4. เครื่องมือและอุปกรณ์ (tools and equipment) เป็นทรัพยากรทางการเรียนรู้เพื่อช่วยในการผลิตหรือใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่น ๆ ส่วนมากมักเป็น โสตทัศนอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบหรืออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน เช่น เครื่องฉายข้ามศีรษะ คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายภาพเอกสาร หรือแม้แต่ตะปู ไขควง เหล่านี้เป็นต้น

5. กิจกรรม (activities) โดยทั่วไปแล้วกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนมักจัดขึ้นเพื่อร่วมกระทำทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นเทคนิควิธีการพิเศษเพื่อการเรียนการสอน เช่น เกม การสัมมนา การจัดทัศนศึกษา กิจกรรมเหล่านี้มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ตั้งขึ้นโดยมีการใช้วัสดุการเรียนเฉพาะแต่ละวิชา หรือวิธีการพิเศษในการเรียนการสอน

นิคม ทาแดง (2545, หน้า 16-25) จำแนกสื่อทางการศึกษาออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. การจำแนกประเภทตามช่องทางการส่งและรับสาร สามารถแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ

1.1 สื่อโสตทัศน์ ได้แก่ สื่อกราฟิก วัสดุลายเส้น และแผ่นป้ายต่าง ๆ สื่อสามมิติประเภทหุ่นจำลอง และสื่อเสียง เช่น เทปเสียง

1.2 สื่อมวลชน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุ โทรทัศน์

1.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร วิทยุสื่อสาร โทรทัศน์ปฏิสัมพันธ์ ระบบประชุมทางไกล เครื่องข่ายคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต

2. การจำแนกประเภทตามโครงสร้างความคิด สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภทคือ

2.1 แบ่งประเภทสื่อการศึกษาตามลักษณะประสบการณ์ แบ่งตามกรวยประสบการณ์ ตามลำดับ จากรูปธรรมไปหานามธรรม

2.2 แบ่งประเภทสื่อการศึกษาตามการคิดของคน แบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน คือ

1) ด้านการกระทำ ได้แก่ ของจริง สถานการณ์จำลอง นาฏการ การทดลอง และการศึกษานอกสถานที่

2) ด้านภาพ ได้แก่ นิทรรศการ โทรทัศน์/ภาพยนตร์ การบันทึกภาพและเสียง ภาพนิ่ง เป็นต้น

3) ด้านสัญลักษณ์หรือนามธรรม ได้แก่ แผนที่ แผนภูมิ แผนสถิติ ตัวหนังสือในภาษาเขียนหรือเสียงของคำพูดในภาษาพูด

3. การจำแนกประเภทตามโครงสร้างของสื่อ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

3.1 ฮาร์ดแวร์ (Hardware) หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เป็น โลหะและวัตถุเนื้อแข็ง อวุกุญโทปกรณั้ ตลอดทั้งชิ้นส่วนประกอบต่าง ๆ ของเครื่องมือและอุปกรณ์เหล่านี้ ยังแบ่งออกเป็น 3 ด้าน

- 1) วัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ กระดาษ หมึก สี แผ่นโปร่งใส ฟิล์มถ่ายภาพยนตร์ ฟิล์มถ่ายภาพ แผ่นดิสก์ ฯลฯ
- 2) เครื่องมือ ได้แก่ ปากกา ดินสอ คัทเตอร์ จอบ เลียม เป็นต้น
- 3) อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องเล่นเทป เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ กล้องถ่ายภาพ ฯลฯ

3.2 ซอฟต์แวร์ (Software) ในที่นี้ หมายถึง ผลผลิตจากการประยุกต์พฤติกรรมศาสตร์มาใช้ในการศึกษาและการแนะแนว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน

- 1) วัสดุสำเร็จรูป หมายถึง วัสดุที่ได้ดำเนินการออกแบบ และจัดบรรจุเนื้อหาสาระเป็นระบบเพื่อการศึกษาและการแนะแนวเรียบร้อยแล้ว พร้อมทั้งจะนำไปใช้ เช่น ภาพยนตร์ แผ่นโปรแกรมภาพสไลด์ ฯลฯ
- 2) กิจกรรมและเกม ได้แก่ การเลียนแบบสถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ และเกมที่จัดเตรียมไว้เพื่อสร้างสถานการณ์ การสื่อสาร การตัดสินใจ เสนอประเด็นความคิด ฯลฯ
- 3) วิธีการ หมายถึง เทคนิควิธีลำดับขั้นตอนและระบบในการรวบรวมหรือเสนอเนื้อหาสาระและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาและการแนะแนวในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ โดยแบ่งตามประเภท วิธีการใช้ ประสิทธิภาพ ช่องทางการส่งและรับสาร โครงสร้างทางความคิด ฯลฯ เพื่อให้สะดวกในการแบ่งแยก แต่ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทก็ตาม ล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายในการใช้ในการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยผู้สอนสามารถเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมตามโอกาส เวลา สถานที่ และสถานการณ์

หลักการเลือกสื่อการเรียนการสอน

กิดานันท์ มลิทอง (2548, หน้า 109) กล่าวถึงการเลือกสื่อการสอนเพื่อนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีหลักการอื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณา คือ

1. สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน
 2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่ให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน
 3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
 4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป
 5. ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพ มีเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
 6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตเองควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน
- Erickson (1971) นักวิชาการทางด้านการใช้สื่อ ได้กล่าวถึง เกณฑ์การเลือกสื่อการสอนดังนี้

1. สื่อการสอนมีประโยชน์ต่อหน่วยการสอนและมีกิจกรรมในการแก้ปัญหาหรือให้ประสบการณ์เฉพาะหรือไม่
2. เนื้อหาวิชาที่จะสื่อความหมายด้วยการใช้สื่อการสอนนี้เป็นประโยชน์และสำคัญแก่นักศึกษาในชุมชนและสังคมหรือไม่
3. สื่อการสอนมีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ของการสอน หรือเป้าหมายของผู้เรียนหรือไม่
4. สื่อการสอนช่วยให้มีการตรวจสอบระดับความแตกต่างของจุดประสงค์ของการสอน ในด้านเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิดและทักษะการฝึกปฏิบัติหรือไม่
5. สื่อการสอนช่วยให้นักศึกษาได้คิดตอบสนอง อภิปรายและศึกษาค้นคว้าหรือไม่
6. สื่อการสอนได้ช่วยแก้ปัญหาในการเรียนเนื้อหา และช่วยเสริมกิจกรรมนักศึกษาหรือไม่

7. สื่อการสอนช่วยให้การเสนอแนวคิดมีความสัมพันธ์กันหรือไม่

8. สื่อการสอนได้ช่วยในการเสนอเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับระดับอนุภูมิภาค นำหนัก ความลึก ระยะเวลา การกระทำกลับ เสียงสี ความมีชีวิตและอารมณ์ได้ดีหรือไม่

9. สื่อการสอนมีความแน่นอนและทันสมัยหรือไม่

10. สื่อการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนที่พึงปรารถนาได้หรือไม่

11. สื่อการสอนช่วยให้แสดงถึงรสนิยมยินดีหรือไม่

12. สื่อการสอนสามารถใช้ในห้องเรียนธรรมดาได้หรือไม่

13. ความรู้ในเนื้อหาในสื่อการสอนมีตัวอย่างมากพอหรือไม่

Dale (1969, หน้า 175-179) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการเลือกสื่อการสอนไว้ ดังนี้

1. สื่อการสอนนั้น จะสามารถให้แนวคิดที่ถูกต้องได้เพียงใด
2. สื่อการสอนนั้น สามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งที่เรียนได้ดีเพียงใด
3. สื่อการสอนนั้น ๆ เหมาะสมกับวัย สติปัญญา และประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนเพียงใด

4. สภาพแวดล้อมเหมาะที่จะใช้สื่อการสอนนั้น ๆ หรือไม่

5. มีข้อเสนอแนะสั้น ๆ ในการใช้สื่อการสอนสำหรับครูหรือไม่

6. สื่อการสอนนั้น สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาทางด้านความคิดได้หรือไม่

7. คุ่มค่ากับเวลาในการลงทุนหรือไม่

นิคม ทาแดง (2545, หน้า 26) กล่าวไว้ว่า การเลือกสื่อการสอน ควรพิจารณา ดังนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของการเรียนการสอนเรื่องนั้น ๆ

2. ตอบสนองพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

3. เลือกสื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน

4. เลือกสื่อให้เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

5. สื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ มีความสมบูรณ์ สามารถสื่อความหมายได้

ถูกต้อง

6. เลือกสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อประหยัดเวลาและงบประมาณ

7. สื่อที่ใช้ต้องมีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัย ประหยัด และสามารถใช้ได้

สะดวก

วุฒิชัย ประสารลอย (2545, หน้า 32-44) สรุปการเลือกสื่อการสอนไว้ ดังนี้

1. ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน
2. เหมาะสมกับลักษณะผู้เรียน (เหมาะกับสภาพทั่วไป สภาพทางการศึกษา

สภาพทางสังคม และสภาพทางจิตใจ)

3. พิจารณาประสิทธิภาพของสื่อ
4. ใช้หลักความเหมาะสม
5. คำนึงถึงความถูกต้องเที่ยงตรง
6. บิดหลักคุณภาพ
7. หลักความเหมาะสมกับราคาค่าใช้จ่ายและความพยายาม
8. บิดหลักการพิจารณาใช้สื่อประสม
9. นำหลักการประยุกต์ หลักการใช้สื่อมาใช้ในการเลือกสื่อ

สรุปได้ว่า การเลือกสื่อการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ถึงความเหมาะสมกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายในการสอน รูปแบบของการเรียนการสอน ลักษณะผู้เรียน และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อจะสามารถเลือกประเภทของสื่อที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยตระหนักเสมอว่า ไม่มีสื่อประเภทใดดีที่สุด สื่อทุกประเภทเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่แตกต่างกัน จึงควรพิจารณาและเลือกใช้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนการใช้สื่อการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2544) ได้กำหนดขั้นตอนการใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. เตรียมตัวผู้สอน เป็นการเตรียมตัวในการอ่าน ฟังหรือดูเนื้อหาที่อยู่ในสื่อที่จะใช้ว่า มีเนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วนและตรงกับที่ต้องการหรือไม่ จะต้องเพิ่มเติมในส่วนใด จะมีวิธีการใช้สื่ออย่างไร เช่น การใช้ภาพนิ่งเพื่อเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน แล้วอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับบทเรียนนั้น จากนั้นจึงให้ชมวีดิทัศน์เพื่อเสริมสร้างความรู้ แล้วสรุปความรู้อีกครั้งด้วยแผ่นภาพโปรงใส ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ผู้สอนต้องเตรียมตัวโดยเขียนลงในแผนการสอนเพื่อการใช้สื่อได้อย่างถูกต้อง

2. เตรียมจัดสภาพแวดล้อม โดยการ จัดเตรียมวัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ จำเป็นต้องใช้ให้พร้อม ตลอดจนจัดเตรียมสถานที่ห้องเรียนให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ไม่ เสียเวลา

3. เตรียมพร้อมผู้เรียน เป็นการตัวผู้เรียน โดยมีการแนะนำหรือให้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมพร้อมในการฟัง ดูหรืออ่านบทเรียนจากสื่อ นั้น ให้เข้าใจและสามารถจับประเด็นสำคัญของเนื้อหาได้ และผู้สอนควรบอกผู้เรียน ล่วงหน้าว่าหลังจากมีการเรียนหรือใช้สื่อแล้วผู้เรียนจะต้องมีกิจกรรมอะไรบ้าง เช่น การ ทดสอบ การอภิปราย การแสดงหรือการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้เตรียมตัวได้ถูกต้อง

4. การใช้สื่อผู้สอนต้องใช้สื่อให้เหมาะสมกับขั้นตอนที่เตรียมไว้ เพื่อให้ ดำเนินการสอนไปได้อย่างราบรื่น และต้องควบคุมการนำเสนอสื่อให้ถูกต้อง เช่น การ ปรับภาพบนจอรับภาพให้ชัดเจน การปรับเสียงให้พอเหมาะสำหรับนักเรียนในห้องและ ไม่รบกวนห้องเรียนอื่น เป็นต้น

5. การติดตามผลควรมีการติดตามผลโดยการให้ผู้เรียนตอบคำถาม อภิปรายหรือ เขียนรายงาน เพื่อเป็นการทดสอบว่าผู้เรียนเข้าใจบทเรียนและเรียนรู้จากสื่อที่เสนอ ไป นั้นถูกต้องหรือไม่ เพื่อผู้สอนจะได้สามารถทราบถึงจุดบกพร่องและเพื่อการแก้ไข ปรับปรุงการสอนของตนต่อไป

โสภณ คงแสง (ม.ป.ป.) ระบุขั้นตอนการใช้สื่อการสอน ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่กำลังจะ เรียน สื่อที่ใช้ในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่แสดงเนื้อหากว้าง ๆ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ในครั้งก่อน ยังมีใช้สื่อที่เน้นเนื้อหาเจาะลึกอย่างแท้จริง อาจเป็นสื่อที่เป็นแนวปัญหาหรือ เพื่อผู้เรียนคิด และควรเป็นสื่อที่ง่ายต่อการนำเสนอในระยะเวลาอันสั้น

2. ขั้นดำเนินการสอนหรือประกอบกิจกรรมการเรียน เป็นขั้นสำคัญในการเรียน เพราะเป็นขั้นที่จะให้ความรู้เนื้อหาอย่างละเอียดเพื่อสนองวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้สอน ต้องเลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหาและวิธีการสอนหรืออาจจะใช้สื่อหลายแบบก็ได้ ต้องมีการ จัดลำดับขั้นตอนการใช้สื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียน การใช้สื่อ ในขั้นนี้จะต้องเป็นสื่อที่เสนอความรู้อย่างละเอียด ถูกต้องและชัดเจนแก่ผู้เรียน

3. ขั้นวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองนำความรู้ด้านทฤษฎี หรือหลักการที่เรียนมาแล้ว ไปใช้แก้ปัญหาในชั้นฝึกหัด โดยการลงมือฝึกปฏิบัติเอง สื่อในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่เป็นประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนได้ขบคิด โดยผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อเองมากที่สุด

4. ขั้นสรุปบทเรียน เป็นขั้นของการเรียนการสอน เพื่อการย้ำเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วย ขั้นสรุปนี้ควรใช้เพียงระยะสั้น ๆ เช่นเดียวกับขั้นนำเข้าสู่บทเรียน สื่อใช้สรุปนี้จึงควรครอบคลุมเนื้อหาสำคัญทั้งหมดโดยย่อและใช้เวลาสั้น

5. ขั้นประเมินผู้เรียน เป็นการทดสอบว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้หรือเข้าใจในสิ่งที่เรียนไปถูกต้องมากน้อยเพียงใด และบรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่ สื่อในขั้นการประเมินนี้มักจะเป็นคำถามจากเนื้อหาบทเรียน โดยจะมีภาพประกอบด้วยก็ได้ หรืออาจนำสื่อที่ใช้ในขั้นกิจกรรมการเรียนมาถามอีกครั้ง และอาจเป็นการทดสอบโดยการปฏิบัติจากสื่อหรือการกระทำของผู้เรียน เพื่อทดสอบว่าผู้เรียนสามารถมีทักษะจากการฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

ไพฑูรย์ มະณ (2551) กล่าวว่า การใช้สื่อการสอน เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ควรปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเลือกสื่อการเรียนการสอน มีแนวทางดังนี้

1) ความสัมพันธ์กับหลักสูตร/เนื้อหาวิชา โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับจุดประสงค์ และผู้เรียน เหมาะกับเวลา สถานที่และน่าสนใจ

2) ความสัมพันธ์กับคุณภาพทางเทคนิค โดยคำนึงถึงความทันสมัยราคา ความปลอดภัย

3) ความสัมพันธ์กับครูผู้ใช้ โดยเน้นในเรื่อง ความรู้จัก ทักษะ การใช้ความ เข้าใจ สื่อที่ใช้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นเตรียมการใช้สื่อการสอน

1) เตรียมครูผู้สอน

2) เตรียมผู้เรียน

3) เตรียมสถานที่

4) เตรียมสื่อ

ขั้นตอนที่ 3 ชั้นแสดงสื่อการสอนในชั้นเรียน โดยดำเนินการในด้าน

- 1) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
- 2) ใช้ในเวลาที่เหมาะสม
- 3) สังเกตการณ์ตอบสนองของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 ชั้นติดตามผล

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากการใช้สื่อ
- 2) ผลการใช้สื่อ เพื่อปรับปรุงและพัฒนา

Heinich & Others (อ้างอิงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2543) กล่าวถึง การวางแผน
 อย่างเป็นระบบในการใช้สื่อการสอน สามารถใช้รูปแบบจำลองที่เรียกว่า The ASSURE
 model (1999) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

A nalyze Learner Characteristics	การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
S tate Objectives	การกำหนดวัตถุประสงค์
S elect, Modify, of Design Materials	การเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อใหม่
U tilize Materials	การใช้สื่อ
R equire Learner Response	การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน
E valuation	การประเมิน

การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน (Analyze Learner Characteristics) การวิเคราะห์
 ลักษณะผู้เรียน เพื่อให้ผู้สอนจะได้ทราบลักษณะทั่วไปและลักษณะเฉพาะของผู้เรียน
 ลักษณะทั่วไปได้แก่ อายุ ระดับความรู้ เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่ง
 ลักษณะทั่วไปจะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกระดับของบทเรียนและตัวอย่างของเนื้อหา
 ให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ สำหรับ ลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน มีส่วนสำคัญ
 โดยตรงกับเนื้อหาบทเรียนตลอดจนสื่อการสอนและวิธีการที่จะนำมาใช้ในการสอน
 โดยสิ่งที่ต้องนำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ทักษะที่มีมาก่อน (prerequisite skills) เพื่อให้ทราบว่า
 พื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ทักษะเป้าหมาย (target skills) ว่าคุณผู้เรียนมีความชำนาญใน
 ทักษะที่สอนนั้นมาก่อนหรือไม่ เพื่อจะได้สอนให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ทักษะในการเรียน (study skills) ทางด้านภาษา การอ่านเขียน การคำนวณเป็นต้น
ทัศนคติ (attitudes) ของผู้เรียนต่อวิชาที่จะเรียน

การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเลือกสื่อที่เหมาะสมได้ เช่น
ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านต่ำกว่าเกณฑ์ก็สามารถช่วยได้ด้วยการใช้สื่อประเภทที่มีใช้สื่อ
สิ่งพิมพ์ การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนอาจทำได้ด้วยการสนทนากับผู้เรียนหรือผู้ร่วมชั้น
อื่น ๆ หรืออาจมีการทดสอบก่อนเรียนเพื่อดูพื้นฐานของผู้เรียนก็ได้

การกำหนดวัตถุประสงค์ (State Objectives) เหตุผลของการตั้งวัตถุประสงค์ใน
การเรียนการสอนเพื่อ

1. เลือกสื่อและวิธีการให้ถูกต้อง เพื่อช่วยจัดลำดับกิจกรรมการเรียนและสร้าง
สิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
2. ช่วยในการประเมินผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง เพราะถ้าไม่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้
ผู้สอนก็จะไม่ทราบว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
3. ให้ผู้เรียนทราบว่าสามารถเรียนรู้หรือทำอะไรได้บ้าง การเลือก (Select)
ดัดแปลง (Modify) หรือออกแบบสื่อ (Design Materials)

การที่จะมีสื่อที่เหมาะสมในการเรียนการสอน สามารถทำได้ 3 วิธี คือ

1. เลือกจากสื่อที่มีอยู่แล้ว
2. ดัดแปลงสื่อที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้ดีและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น
3. การออกแบบสื่อใหม่

การใช้สื่อ (Utilize Material) เป็นขั้นตอนของการกระทำจริงซึ่งผู้สอนต้อง
ดำเนินการ ดังนี้

1. ดูหรืออ่านเนื้อหาในสื่อเหล่านั้นก่อนเป็นการเตรียมตัว
2. จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ ที่นั่งและสิ่งต่าง ๆ เพื่อความสะดวก
เรียบร้อยก่อนการสอน และทดลองอุปกรณ์ที่จะใช้ก่อนว่าใช้ได้หรือไม่
3. เตรียมตัวผู้เรียน โดยการใช้สื่อนำเข้าสูบทเรียน เป็นการแนะนำก่อนล่วงหน้า
และเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน
4. ควบคุมชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจในสื่อที่นำเสนอ

การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน (Require Learner Response) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน โดยเปิดโอกาสให้มีการตอบสนอง ซึ่งการตอบสนองของผู้เรียนจะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของสื่อที่นำมาใช้ ว่าเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากอย่างไร นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถมีการตอบสนองโดยเปิดเผย (overt response) โดยการพูดหรือเขียน และการตอบสนองภายในตัวผู้เรียน (covert response) โดยการท่องจำหรือคิดในใจ และเมื่อผู้เรียนมีการตอบสนองผู้สอนควรให้การเสริมแรงทันที เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าตนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องหรือไม่ การเรียนการสอนโดยการให้ทำแบบฝึกหัด การตอบคำถาม การอภิปราย หรือการใช้บทเรียนแบบโปรแกรม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการตอบสนองและได้รับการเสริมแรงระหว่างการเรียนได้เป็นอย่างดี

การประเมิน (Evaluation) การประเมินสามารถกระทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินกระบวนการสอน เพื่อประเมินว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ ทั้งด้านผู้สอน สื่อการสอน และวิธีการสอน ซึ่งการประเมินจะทำได้ทั้งในระลอกก่อน ระหว่าง และหลังการสอน
2. การประเมินความสำเร็จของผู้เรียน ขึ้นกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ว่ามีเกณฑ์เท่าใด การวัดผลอาจทำได้ด้วยการทดสอบ การสอบปากเปล่า หรือดูจากผลงานของผู้เรียน สิ่งสำคัญที่จะทราบได้ว่าผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมากน้อยเท่าใด คือสังเกตจากการปฏิบัติและการแสดงออกของผู้เรียน
3. การประเมินสื่อและวิธีการสอน โดยการให้ผู้เรียนมีการอภิปรายและวิจารณ์การใช้สื่อและเทคนิควิธีการสอนว่าเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

จากรูปแบบจำลอง The ASSURE model จะเน้นถึงการวางแผนการใช้สื่ออย่างเป็นระบบในสภาพของห้องเรียนจริง เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำรูปแบบจำลองนี้ มาใช้วางแผนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากผู้สอนสามารถดำเนินการได้ตามกระบวนการ ได้ถูกต้องทุกขั้นตอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545, หน้า 270-276) ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนก็เพื่อมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนและผู้สอน ผู้สอนควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นวางแผนภารกิจ (Planning of Media Utilization)** ในขั้นนี้ผู้สอนมีภารกิจที่สำคัญ คือ

1.1 ต้องวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา และกำหนดเป้าหมายในการเรียนการสอน ว่า จุดมุ่งหมายของเนื้อหาที่จะสอนคืออะไร เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้ว ผู้เรียนได้พฤติกรรมอย่างไร ในการสอนทั่วไปมีกระบวนจุดมุ่งหมายครอบคลุมทั้งสามด้าน คือ พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

1.2 ต้องวิเคราะห์บทบาทของสื่อที่ใช้ ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์บทบาทของสื่อที่จะใช้ว่าใช้เพื่ออะไร เพราะในแต่ละขั้นตอนก็จะมีเทคนิคและวิธีการใช้สื่อที่แตกต่างกันไป เช่น การใช้สื่อเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน ใช้เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน ใช้เพื่อทบทวนหรือสรุปบทเรียน ใช้เพื่อทดสอบความรู้ผู้เรียนหรือการประเมินผล

1.3 ต้องวิเคราะห์ผู้เรียน เช่น ระดับอายุ ความสามารถทางสติปัญญา ประสบการณ์เดิม อัตราการเรียน ลักษณะการเรียน

2. **ขั้นเลือกสื่อการเรียนการสอน (Selection of Media)** การเลือกใช้สื่อการเรียนมีหลัก ดังนี้

2.1 เลือกสื่อที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอน

2.2 อย่าให้ความพึงพอใจส่วนตัวเป็นตัวตัดสินใจเลือกสื่อ ผู้สอนควรเปิดใจกว้างแล้วเลือกสื่อที่เหมาะสมมาใช้

2.3 ผู้สอนต้องศึกษาทำความเข้าใจธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิดให้ถ่องแท้ เช่น รายละเอียดของเนื้อหาสาระ ความยากง่ายของสื่อในการใช้ ควรใช้สื่อในขั้นตอนใดของการสอน

2.4 สื่อมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน

2.5 เลือกสื่อที่มีคุณภาพในทางเทคนิคและการผลิตที่ดี

3. **ขั้นเตรียมการใช้ (Preparation of Media Utilization)** ควรมีการเตรียมความพร้อม ดังนี้

3.1 การเตรียมตัวผู้สอน ผู้สอนควรมีการเตรียมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ผู้สอนศึกษาเนื้อหาในสื่อก่อน เพื่อเตรียมตัวสำหรับการให้คำแนะนำ การเตรียมคำถาม หรืออาจจะเตรียมแบบฝึกหัด แบบทดสอบ การสรุป เป็นต้น
- 2) เตรียมศึกษาวิธีใช้ หรือทดลองใช้สื่อก่อนนำไปใช้จริงในห้องเรียน เพื่อทราบขั้นตอนและรายละเอียดของกระบวนการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่อาจพบ

3.2 การเตรียมสื่อ ควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ควรจัดเรียงลำดับสื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อสะดวกในเวลาใช้งาน
- 2) สื่อที่ยังไม่ได้ควรเก็บให้พ้นจากสายตาผู้เรียน เพราะสื่อจะดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

3.3 การเตรียมห้องเรียน ผู้สอนควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1) เตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกที่ต้องใช้ร่วมกับสื่อการสอนที่เลือกไว้ให้พร้อมใช้งาน เช่น โต๊ะวางสื่อ แผงติดภาพ โต๊ะสาริต เป็นต้น
- 2) ตรวจสอบสภาพห้องเรียน เตรียมจัดที่นั่ง เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้มองเห็น

- 3) เตรียมการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียน การระบายอากาศ ระบบควบคุมแสงสว่าง ระบบเสียง การควบคุมอุณหภูมิภายในห้องเรียน

3.4 การเตรียมตัวผู้เรียน ผู้สอนควรเตรียมผู้เรียน ดังนี้

- 1) บอกให้ผู้เรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อการสอน เพื่อผู้เรียนจะได้สนใจสังเกตขั้นตอนการใช้สื่อ และผลของการใช้สื่อ
- 2) แนะนำสื่อที่ใช้และวิธีการศึกษาจากสื่อ เช่น สิ่งที่ต้องสนใจเป็นพิเศษ ตั้งใจฟังตรงที่สำคัญ การป้องกันปัญหาหรือข้อควรปฏิบัติเมื่อเกิดอุบัติเหตุจากการใช้สื่อ
- 3) อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจว่า กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติหลังจากการใช้สื่อมีอะไรบ้าง เช่น ตอบคำถาม ทำรายงาน ทำการทดลอง เป็นต้น
- 4) กำหนดไว้จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อในขั้นตอนใด
- 5) เตรียมเพื่อช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะเรียน เช่น อธิบายความหมายของคำหรือศัพท์ที่ยาก

4. ขั้นตอนการใช้สื่อ ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

4.1 ใช้สื่อตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ให้ผู้เรียนได้เห็น ได้ยินหรือมีส่วนร่วมการใช้สื่อ

4.2 ใช้สื่อการสอนให้อยู่ภายในเวลาที่กำหนดไว้ อาจยืดหยุ่นได้เมื่อมีความจำเป็น

4.3 ควรใช้วิธีการนำเสนอให้เหมาะสมกับสื่อแต่ละชนิด

4.4 การนำเสนอไม่ควรบังสายตาผู้เรียน สังเกตปฏิกิริยาของผู้เรียนสม่ำเสมอ

4.5 ใช้เทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจ

4.6 หลีกเลี่ยงการใช้สื่อที่มีผิวมันวาว ที่ทำให้เกิดแสงสะท้อนเข้าตาผู้เรียน

4.7 เมื่อนำสื่อมาใช้ควรบอกให้ผู้เรียนทราบขนาดรูปร่างที่แท้จริงของสิ่งนั้น

4.8 ควรมีกิจกรรมหลังจากใช้สื่อแล้ว หรือให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมสิ่งที่

ต้องการขยายให้ลึก

5. ขั้นตอนการประมวลผลการใช้ (Evaluation or Media Utilization) สามารถประเมินได้ 2 ด้าน

5.1 การประเมินด้านผู้สอน สิ่งที่ต้องประเมิน คือ

1) ประเมินการวางแผนการใช้ เพื่อตรวจสอบว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่

2) ประเมินกระบวนการใช้สื่อ จะบอกได้ว่าผู้สอนมีความพร้อมเพียงไร

3) ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อ การใช้สื่อก่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนหรือไม่ เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

5.2 การประเมินด้านผู้เรียน ประเมินผลว่าการเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ทำได้โดยใช้แบบทดสอบ การอภิปราย การทำรายงาน การรายงานหน้าชั้น

สรุปได้ว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นจะมีประโยชน์และคุณค่าเพียงใดขึ้นอยู่กับขั้นตอนการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการเรียน จุดมุ่งหมายของการใช้สื่อ ประเภทของสื่อ การเลือกใช้สื่อ ธรรมชาติของสื่อ ความสามารถของผู้เรียน การเตรียมตัวของผู้สอน ฯลฯ ทั้งนี้เพราะหากใช้สื่อการเรียนการสอนไม่ถูกต้อง ผลที่ได้ย่อมไม่คุ้มค่า หรือมีค่าเท่ากับไม่ได้ใช้เลย หากเป็นเช่นนั้น

ย่อมไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน ฉะนั้นในการใช้สื่อแต่ละครั้งควรพิจารณาให้รอบคอบ และวางแผนการใช้ให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด

การประเมินผลสื่อการเรียนการสอน

Edgar (1971) ให้ผู้ใช้ประเมินผลการใช้สื่อการสอนจากคำถามที่ว่า สื่อการสอนเหล่านั้นมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่ เพียงไร

1. ให้ภาพพจน์ที่แท้จริงในการสอน
2. ให้เนื้อหาวิชาตรงตามจุดมุ่งหมาย
3. เหมาะสมกับวัย สติปัญญา และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. สภาพรูปร่าง และลักษณะของวัสดุทัศนวัสดุเหล่านั้นเป็นที่พอใจ
5. มีผู้ให้คำแนะนำแก่ครูในการใช้วัสดุทัศนวัสดุเหล่านั้นให้ได้ประโยชน์
6. ช่วยในการสร้างมนุษยสัมพันธ์
7. ช่วยให้นักเรียนใช้ความคิดพิจารณา
8. ให้ผลคุ้มค่ากับเวลา ค่าใช้จ่าย และความพยายามที่ได้ทำไป

Erickson & Curl (1972, หน้า 163-170) กล่าวว่า ครูควรประเมินผลทั้งจากตัวสื่อ และจากการใช้สื่อการสอนของครูเอง ทำให้ทราบว่า สื่อนั้นมีคุณค่าต่อการเรียนการสอน มากน้อยเพียงใด และครูเองมีเทคนิคในการใช้สื่อการสอนนั้นดีพอหรือไม่ สื่อการสอน สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายการสอนหรือไม่ เพียงใด เพื่อนำไปปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมในโอกาสต่อไป

Brown, Norberg & Srygley (1973, หน้า 69-70) กล่าวว่า การติดตามและประเมินผลเป็นขั้นสุดท้ายของการใช้สื่อการสอนในห้องเรียน ซึ่งครูจะต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้จากสื่อและกิจกรรมการเรียนการสอน โดยอาจจะจัดเป็นการติดตามผล เช่น การอภิปราย การสรุปรวมกัน การค้นคว้ารายงานเพิ่มเติม เป็นต้น

กิดานันท์ มลิทอง (2543, หน้า 106-107) การประเมินสื่อการสอนมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเมินการวางแผนการใช้สื่อ เพื่อคว่ำสิ่งต่าง ๆ ที่วงไว้สามารถดำเนินไปตามแผนหรือไม่หรือเป็นไปได้เพียงตามหลักการ ทฤษฎี แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง จึงต้องเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อการแก้ไขปรับปรุงในการวางแผนครั้งต่อไป

2. ประเมินกระบวนการการใช้สื่อ เพื่อคว่ำการใช้สื่อแต่ละขั้นตอนประสบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง มีสาเหตุมาจากอะไรและมีการเตรียมการป้องกันไว้หรือไม่

3. ประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อ เป็นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยตรงว่า เมื่อเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่ และผลที่ได้นั้นเป็นไปตามกฎเกณฑ์หรือค่าเกณฑ์

จิรพรรณ พิรวุฒิ (2542, หน้า 13) การประเมินผลสื่อสามารถกระทำได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ประเมินผลกระบวนการสอน ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลกระบวนการสอนจะบอกได้ว่า ผู้สอน การสอน และวิธีการสอน สามารถบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการประเมินผลสามารถกระทำได้ทั้งก่อนการสอน ระหว่างการสอน และหลังสอน

2. การประเมินผลสำเร็จของผู้เรียน ทำได้หลายวิธี เช่น การทดสอบ การสอบปากเปล่าจากการปฏิบัติหรือแสดงออกของผู้เรียน ข้อมูลเหล่านี้จะบ่งบอกถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3. การประเมินผลสื่อและวิธีการสอน กระทำได้โดยให้ผู้เรียนอภิปรายหรือวิจารณ์การใช้สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนเทคนิควิธีการสอนว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงไร

จินตนา ไบกาชุย (2542, หน้า 24-25) การประเมินสื่อมีเกณฑ์ ดังนี้

1. สื่อนั้น สามารถใช้ศึกษาให้ได้รับความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญเพียงใด

2. สื่อนั้น สะดวกในการจัดหา และสะดวกในการใช้เพียงใด

3. สื่อนั้น เอื้อประโยชน์ในการให้ข้อมูล พัฒนาความคิด ถ่านิยม และคุณธรรมที่

หลักสูตรต้องการเพียงใด

4. สื่อนั้น มีประสิทธิภาพในการใช้หรือไม่ จำเป็นต้องใช้สื่ออื่นช่วยมากน้อยเพียงใด

5. สื่อนั้น เป็นไปอย่างเหมาะสมตามขั้นตอนหรือไม่

สรุปได้ว่า การประเมินสื่อการสอนเป็นขั้นตอนที่มีกระบวนการสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้สอนทราบได้ว่า สื่อการสอนที่ใช้นั้นเหมาะสมหรือไม่ มีประโยชน์มากน้อยเพียงใด และเป็นประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขสื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

ปัญหาสื่อการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาถึงสภาพการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา จะมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเรียนการสอนมากขึ้น แต่มักจะพบว่า การนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น จะพบปัญหาเกี่ยวกับการผลิตสื่อ การนำสื่อไปใช้อยู่เสมอ ซึ่งการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นอาจเกิดได้จากทั้ง 2 ฝ่าย คือ ผู้เรียน และผู้สอน

ปรัชญา ใจสะอาด (ม.ป.ป., หน้า 247-249) กล่าวถึงปัญหาการผลิตสื่อไว้ ดังนี้

1. ฝ่ายผู้บริหาร ในอดีตที่ผ่านมา ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนมากยังไม่เข้าใจงานด้านโสตทัศนศึกษา ไม่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสื่อการสอน มองการสอนเป็นเรื่องธรรมดา เป็นหน้าที่ของครูมีครูก็สามารถสอนได้ ส่วนมากจะมุ่งแต่งานด้านบริหารมากกว่าด้านวิชาการ โดยโยนภาระด้านการสอนให้ครูเป็นผู้แก้ปัญหาเอง ไม่ได้เอาใจใส่หรือวางแผนเพื่อพัฒนาด้านการสอนให้ก้าวหน้าทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป บางท่านนั้นอาจมองเห็นความสำคัญ แต่ไม่สามารถจัดสภาพให้ดีขึ้นได้อย่างไร หรืออาจทราบแต่มีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ไม่สามารถจัดสภาพที่จะอำนวยความสะดวกในด้านสื่อการสอนให้แก่ผู้สอนได้ อาจเนื่องมาจาก

1.1 ขาดงบประมาณ

1.2 ขาดผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยดำเนินงาน เพื่อพัฒนาด้านสื่อการเรียนการสอนระดับโรงเรียนได้

1.3 สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนบางประเภท เช่น อยู่เนื่องถิ่นทุรกันดาร หาวัดได้ยาก ขาดไฟฟ้า เป็นต้น

2. ฝ่ายผู้สอน ซึ่งเป็นนักวิชาการ รับผิดชอบงานด้านการสอนโดยตรง ครูส่วนมากมีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา แต่มีขาดเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ส่วนน้อยมีความสนใจกระตือรือร้นพยายามหาวิธีการเพื่อพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น พยายามใช้สื่อการสอนเข้าช่วย แต่บางคนก็สอนแบบเช้าชามเย็นชาม ไม่สนใจที่จะปรับปรุงแนวการสอนให้ดีขึ้นเลย เคยสอนอย่างไรก็สอนอย่างนั้น ไม่สนใจที่จะใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยสร้างประสบการณ์รูปธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน สาเหตุสำคัญที่ครูบางคนไม่ใช้สื่อการเรียนการสอน อาจเนื่องมาจาก

2.1 โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน

2.2 โรงเรียนมีอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน แต่ครูใช้ไม่เป็น

2.3 โรงเรียนมีอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน แต่ครูไม่สนใจที่จะใช้ทั้ง ๆ ที่รู้จักวิธีใช้ อาจเนื่องมาจาก

- อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนชำรุดใช้ไม่ได้

- ไม่มีความคล่องตัวในการใช้สื่อการเรียนการสอน หยิบยืมก็ยาก เวลาที่จะใช้ก็ไม่ว่าง หาอุปกรณ์ไม่พบ

- ไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้า จึงไม่ทราบว่าจะใช้อะไร

- กลัวจะสอนไม่ทันหลักสูตรถ้าใช้อุปกรณ์มาก ๆ

2.4 โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนไม่ตรงตามความต้องการของครู

2.5 ครูไม่มีความรู้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนราคาเขา ขาดความคิดในทางสร้างสรรค์ที่จะนำเอาสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2.6 ครูไม่เห็นความจำเป็นในการใช้สื่อการสอนถือว่า มีความรู้ในเนื้อหาที่สามารถสอนได้

2.7 ครูมีงานล้นมือ จึงไม่มีเวลาพอที่จะเตรียมผลิตสื่อการเรียนการสอน

2.8 ครูไม่ทราบแหล่งวัสดุที่จะนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน

2.9 โรงเรียนขาดแคลนเครื่องอำนวยความสะดวกในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

2.10 ขาดผู้มีความรู้คอยแนะนำและให้ความช่วยเหลือ

ขณะ กสิการ (2536, หน้า 202-203) ได้กล่าวถึงปัญหาในด้านการดำเนินการใช้สื่อการเรียนการสอนของครู-อาจารย์ สรุปได้ดังนี้

1. การจัดการ

- 1.1 ผู้บริหารไม่ตระหนักถึงความสำคัญ ไม่ให้การสนับสนุน
- 1.2 ไม่มีศูนย์วิทยบริการ
- 1.3 ขบวนการได้มาของครุภัณฑ์ เช่น การจัดซื้อใช้เวลานาน
- 1.4 ไม่มีการทดสอบและประเมินสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม
- 1.5 ครู-อาจารย์ ไม่มีเวลาพอที่จะเลือกผลิต หรือใช้สื่อการเรียนการสอน

2. งบประมาณ วัสดุ และอุปกรณ์

- 2.1 ขาดงบประมาณ
- 2.2 ขาดวัสดุอุปกรณ์
- 2.3 หาดอะไหล่ยาก
- 2.4 ขาดการซ่อมบำรุงรักษา
- 2.5 วัสดุ อุปกรณ์ที่เข้ากันไม่ได้

3. บุคลากร

- 3.1 ครู-อาจารย์ไม่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
- 3.2 ไม่มีการจูงใจให้ครู-อาจารย์ ไม่ต่อต้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
- 3.3 ขาดนักพัฒนา และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอน
- 3.4 ครู-อาจารย์และผู้บริหารไม่ทราบแหล่งบริการสื่อการเรียนการสอน

4. เทคนิควิธี

- 4.1 ขาดวิธีการเลือก และใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม โดยเฉพาะนโยบายที่สอดคล้องกัน
- 4.2 ขาดเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม

จากปัญหาที่กล่าวมาเบื้องต้น สามารถแบ่งปัญหาออกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับสถานศึกษา ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ในการใช้สื่อและเทคโนโลยี และระดับบุคคล ได้แก่ ผู้สอนไม่มีแรงจูงใจในการผลิตสื่อ ไม่มีเวลาเพียงพอในการจัดเตรียมสื่อ และไม่มีความรู้ในการผลิตและใช้สื่อ

วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์การพัฒนา และการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิสัยทัศน์ (Vision)

มหาวิทยาลัยรามคำแหงมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรมมีความเป็นผู้นำเพื่อสร้างสรรค์สังคมไทยให้พัฒนาอย่างยั่งยืน สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ กระจายโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางการศึกษาไปสู่ปวงชนนำวิชาการไปสู่ความเป็นสากลเพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาแห่งหนึ่งของโลก... (กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554)

พันธกิจ (Mission)

ด้านการจัดการศึกษา ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและจริยธรรม พัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลาย มีความยืดหยุ่น และมีความเป็นสากลทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เร่งกระจายโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันในการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ชุมชน สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้และร่วมมือ แลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างสถาบัน การศึกษา หน่วยงานอื่นภาครัฐ และเอกชนทั้งในและต่างประเทศ นำวิชาการไปสู่ความเป็นเลิศภายใต้ระบบการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาแห่งหนึ่งของโลก

ด้านการวิจัย พัฒนา ปรับปรุงการบริหาร และดำเนินงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ กำหนดทิศทางการสร้างความเป็นเลิศเฉพาะทาง สามารถตอบสนองความต้องการของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อสร้างและพัฒนาต้นแบบและเผยแพร่ผลงานวิจัยได้ในระดับสากล

ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ขยายขอบเขตและรูปแบบของการบริการ วิชาการไปสู่สังคมเมืองและชนบท ให้สามารถได้รับประโยชน์จากการศึกษา ซึ่งจะ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต การงาน และรักษาสภาพแวดล้อม อันเกิดจากการร่วม สร้างและใช้ประโยชน์จากสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมสารสนเทศ ตลอดจนสามารถ ชี้นำและเป็นที่พักพิงของสังคมได้

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดำเนินกิจกรรมและพัฒนาองค์กรด้าน ศิลปวัฒนธรรม ปลูกฝังให้นักศึกษาและบุคลากรตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการผสมผสาน กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมเข้ากับ การกิจด้านอื่น ๆ มุ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและเพิ่มบทบาทของสถาบันในขอบเขตที่ กว้างขวางยิ่งขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ด้านการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สนับสนุนการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มา ประยุกต์และดัดแปลงให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในปัจจุบัน รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์ในภาคการผลิต เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

นโยบายตามพันธกิจ

ด้านการจัดการศึกษา

- ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม
- เร่งรัดการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่ขาดแคลนให้เพียงพอกับความต้องการของ สังคม
- เร่งกระจายโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันในการศึกษา ระดับอุดมศึกษาให้มากขึ้น
- พัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลาย มีความยืดหยุ่น และมีความเป็นสากล มากขึ้น
- เพิ่มจำนวนหลักสูตรนานาชาติทุกระดับการศึกษา

- จัดระบบและกำหนดรูปแบบการศึกษา รวมทั้งการประกันคุณภาพทางด้านงานวิชาการ งานบริหาร และงานบริการ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานและประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอก

- ร่วมมือและแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่นภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

- พัฒนามหาวิทยาลัยไปสู่ความเป็นศูนย์กลางการศึกษาแห่งหนึ่งของโลก

ด้านการวิจัย

- พัฒนาปรับปรุงระบบบริหารและการดำเนินงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ

- พัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศด้านการวิจัย

- ผลิตและพัฒนานักวิจัยที่มีคุณภาพเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม

- ดำเนินการวิจัยทั้งในด้านการเพิ่มองค์ความรู้ใหม่ ความเป็นเลิศ การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการอนุรักษ์ทรัพยากร

- ร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ต่องานวิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม

- สร้างองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อสร้างและพัฒนาต้นแบบ

- เพิ่มผลงานการวิจัยที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศและสามารถเผยแพร่ในระดับสากลได้

ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม

- พัฒนาองค์กรบริการวิชาการให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพ

- พัฒนางานบริการวิชาการให้มีความหลากหลายและต่อเนื่องบนพื้นฐานขององค์ความรู้

- พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานอื่นภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

- พัฒนาและขยายเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการบริการวิชาการให้กว้างขวางในระดับสากล

- มุ่งรับฝึคชอบ คุณแล ร่วมมือ แก่ใจ และส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

- ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรและทรัพยากรเพื่อกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมให้มี
- ความหลากหลายและสามารถมีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ
- ปลุกฝังให้นักศึกษาและบุคลากรตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ส่งเสริมให้มีการผสมผสานกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมเข้ากับภารกิจด้านอื่น ๆ
- จัดสภาพแวดล้อมในสถาบันเพื่อเอื้อต่อการเสริมสร้างบุคลิกภาพ และคุณลักษณะทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ให้นักศึกษาและเป็นแบบฉบับที่ดีต่อสังคมภายนอก

ด้านการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

- เพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของสังคมให้เป็นสังคมสารสนเทศ
- เผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้แก่สังคมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้สามารถพึ่งตนเอง และพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่สังคมที่ยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ (Objective)

- เพื่อผลิตบัณฑิต ให้มีคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพ มีความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความเป็นผู้นำ มีทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ชุมชน และท้องถิ่น

- เพื่อพัฒนาวิชาการ ไปสู่ความเป็นสากล มีรูปแบบที่หลากหลายและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาแห่งหนึ่งของโลก

- เพื่อกระจายโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางการศึกษากระตุ้นการเรียนรู้อันจะทำให้สามารถพึ่งตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน และรักษาสมดุลของสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นได้

- เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวิจัย สร้างสรรค์องค์ความรู้และภูมิปัญญาไทย ให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการทั้งด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเผยแพร่ผลงานการวิจัยในระดับชาติและนานาชาติได้

- เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารและจัดการให้มีความเป็นอิสระคล่องตัว เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพ สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชนและท้องถิ่น

- เพื่อให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นที่ยอมรับ และแสดงถึงคุณภาพของการจัดการศึกษา มีมาตรฐานการศึกษา และมีความเป็นเลิศทางวิชาการ ตลอดจนมีระบบการตรวจสอบประเมินผลที่เป็นรูปธรรมและมีความโปร่งใส

- เพื่อส่งเสริมสร้างสรรค์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เห็นคุณค่ามรดกวัฒนธรรมไทย สามารถอนุรักษ์ศิลปะและสืบสานวัฒนธรรมไทยให้ยั่งยืนตลอดไป

- เพื่อพัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยี สนับสนุนการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์และดัดแปลงให้สอดคล้อง กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป้าหมาย (Target)

เชิงคุณภาพ

ด้านการจัดการศึกษา

- ผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาให้มีคุณภาพถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม อย่างเพียงพอ

- จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

- กระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาคให้เกิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันอย่างทั่วถึง โดยเปิดสอนในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

- ขยายและปรับปรุงประสิทธิภาพของหน่วยงานด้านการบริหาร และการสนับสนุนวิชาการในส่วนกลางและภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

- จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและกลไกในการควบคุมคุณภาพทางวิชาการ ให้มีมาตรฐานทางการศึกษาและมีคุณภาพทางวิชาการ ประเมินและปรับปรุงการปฏิบัติการกิจอย่างต่อเนื่อง สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรมทั้งภายในและภายนอกให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และแข่งขันกับนานาชาติได้

ด้านการวิจัย

- ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ สร้างเครือข่ายสารสนเทศด้านการวิจัย ให้มีประสิทธิภาพ

- มุ่งผลิตและพัฒนานักวิจัยที่มีความรู้ความสามารถในการวิจัย มีคุณธรรมและจรรยาบรรณของนักวิจัย

- สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือทางด้านงานวิจัยกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานอื่นภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

- สร้างองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อสร้างและพัฒนาต้นแบบ

- เน้นการวิจัยที่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน เพิ่มผลงานการวิจัยให้มีคุณภาพ และเผยแพร่ในระดับสากลได้

ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม

- มุ่งส่งเสริมปรับปรุงองค์การบริการวิชาการให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพ

- ส่งเสริมงานบริการวิชาการให้มีความหลากหลายและต่อเนื่องบนพื้นฐานขององค์ความรู้

- สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานอื่นภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ

- สร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านบริการวิชาการให้มีประสิทธิภาพ

- ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถชี้นำและเป็นที่ยิ่งของสังคมได้

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

- มุ่งพัฒนาองค์กรและทรัพยากร เพื่อกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมให้มีความหลากหลาย และสามารถมีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

- สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- มุ่งจัดสภาพแวดล้อมในสถาบันให้เอื้อต่อการเสริมสร้างบุคลิกภาพ และคุณลักษณะทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ให้นักศึกษา และเป็นแบบฉบับที่ดีต่อสังคมภายนอก
- สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา หน่วยงานอื่นภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

ด้านการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

- มุ่งนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์และดัดแปลงให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม
- นำความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมไปถ่ายทอดสู่ชุมชนให้สามารถพึ่งตนเอง และพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่สังคมที่ยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งนำเทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์ในภาคการผลิต เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สร้างความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเทคโนโลยีทั้งทางตรงและทางอ้อม

เชิงปริมาณ

ด้านการจัดการศึกษา

- ผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี จำนวน 119,645 คน ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต จำนวน 477 คน ระดับปริญญาโท จำนวน 37,227 คน และระดับปริญญาเอก จำนวน 1,383 คน
- จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี จำนวน 70 สาขาวิชา ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต จำนวน 3 สาขาวิชา ระดับปริญญาโท จำนวน 39 สาขาวิชา และระดับปริญญาเอก จำนวน 12 สาขาวิชา
- จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 2,278,897 คน ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต จำนวน 851 คน ระดับปริญญาโท จำนวน 115,179 คน ระดับปริญญาเอก จำนวน 6,286 คน
- กระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 21 แห่ง

- มีหน่วยงานบริหารวิชาการ และสนับสนุนการจัดการศึกษา จำนวน 35 หน่วยงาน

ด้านการวิจัย

จัดฝึกอบรม สัมมนา บุคลากรทั้งภายในและภายนอก ให้มีความรู้และมีความสามารถในการทำการวิจัย ประสานงานกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาหน่วยงานอื่นภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ในการจัดทำวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี จัดสรรทุนอุดหนุนการวิจัยและจัดหาแหล่งเงินทุนต่าง ๆ จากหน่วยงานภายในและภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่องจัดประชุมเสนอผลงาน จัดนิทรรศการทางวิชาการ จัดพิมพ์และเผยแพร่เอกสารวารสารการวิจัย แก่หน่วยงานภายในและภายนอก จัดประกวดผลงานการวิจัยภายในมหาวิทยาลัย เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทางวิชาการนำไปสู่การวิจัยระดับชาติ

ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม

- จัดฝึกอบรม สัมมนา แสดงนิทรรศการ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้บริการวิชาการแก่สังคม

- จัดฝึกอบรมหลักสูตรทั่วไปและหลักสูตรวิชาชีพ เพื่อเพิ่มพูนความรู้สามารถนำไปประกอบวิชาชีพแก่สังคมและชุมชน

- ร่วมมือกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

- ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจ สังคม กำหนดข้อประชุมเชิงนโยบาย เพื่อชี้นำสังคมและชุมชน

- เผยแพร่ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ทางด้านบริการวิชาการแก่สังคม โดยผ่านสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้แก่สังคมและชุมชน

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

- จัดประชุมสัมมนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม

- จัดนิทรรศการ แสดงกิจกรรม และทัศนศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

- จัดทำฐานข้อมูลและเชื่อมโยงระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในชุมชนและท้องถิ่น
- จัดทำวิจัยเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมเพื่อนำองค์ความรู้มาพัฒนา อนุรักษ์ สืบทอด และเผยแพร่วัฒนธรรม
- ร่วมมือกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย

ด้านการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

- จัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนาทางวิชาการด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอก
- จัดแสดงนิทรรศการ และแสดงผลงานของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยี
- สร้างเครือข่ายการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

กลยุทธ์การพัฒนา (Strategies)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการและนำไปสู่ความเป็นสากล

มาตรการ 1.1 จัดระบบการบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นสากล

1. สร้างรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การวัดและประเมินผลการศึกษาให้สอดคล้องกับรูปแบบการศึกษา

2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับมหาวิทยาลัยชั้นนำทั้งในและต่างประเทศ ให้เกิดการพัฒนาร่วมกันทุกด้าน เพื่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันและการยอมรับร่วมกัน

3. จัดระบบการบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ทั้งการบริหารบุคคล บริหารเงิน และบริหารงานวิชาการ

4. ติดตามและประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล มาตรการ 1.2 ผลิตบัณฑิตและพัฒนากำลังคนให้ได้ปริมาณและคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ และเสริมสร้างพื้นฐานในการแข่งขันในประชาคมโลก

1. พัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษาให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น มีความสมดุล และมีความเป็นสากล

2. พัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และการพัฒนาประเทศ

3. พัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรวมทั้งพัฒนาวิธีการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับรูปแบบการศึกษา

4. ดำเนินการจัดการศึกษาในหลักสูตรนานาชาติเพิ่มขึ้นทุกระดับการศึกษา

5. เพิ่มศักยภาพและทักษะด้านภาษาและการใช้เทคโนโลยีให้กับบัณฑิต

6. ติดตามและประเมินผลคุณภาพบัณฑิต เพื่อปรับปรุงหลักสูตร

มาตรการ 1.3 พัฒนาการวิจัยและสร้างองค์ความรู้และเครือข่ายของการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนอง ต่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ

1. พัฒนาและปรับปรุงระบบบริหารและการดำเนินงานวิจัย โดยกำหนดทิศทางการวิจัย และการจัดสรรงบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน และมีระบบการติดตามประเมินผลการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ

2. สนับสนุนการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ ที่สัมพันธ์กับทิศทางการพัฒนาการวิจัย ให้มีการประสานงานระหว่างองค์กรการวิจัยกับบัณฑิตศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้ก้าวหน้าทางวิชาการ และให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศโดยมีเป้าหมาย เพื่อพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับชาติและระดับสากล

3. ดำเนินการผลิตและพัฒนานักวิจัยระดับบัณฑิตศึกษารุ่นใหม่ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการวิจัยระดับสูงในจำนวนที่เพิ่มขึ้น เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมและตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ

4. จัดตั้งและพัฒนาหน่วยวิจัยเฉพาะสาขาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

5. จัดระบบการบริหารทรัพย์สินทางปัญญา ให้เป็นกลไกรองรับการพิทักษ์คุ้มครองการใช้ประโยชน์และการพัฒนาต่อยอดทรัพย์สินทางปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบันและประเทศชาติในระยะยาว

6. ประสานความร่วมมือกับสถาบันและหน่วยงานอื่นภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ ในการจัดหาแหล่งทุนการจัดตั้งกองทุน การบริการข้อมูลวิชาการ โดยนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสนับสนุนการวิจัย

มาตรการ 1.4 สร้างสรรค์และส่งเสริมภูมิปัญญาไทยให้เป็นรากฐานของการพัฒนาองค์ความรู้สถาบัน อุดมศึกษาที่สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล

1. สนับสนุนการศึกษาวิเคราะห์และเผยแพร่องค์ความรู้จากรากฐานวัฒนธรรมวิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพิทักษ์ปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ภูมิปัญญาไทย

2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่การเรียนการสอนและการวิจัย เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันเป็นมรดกไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 กระจายโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางการศึกษาไปสู่ปวงชน

มาตรการ 2.1 กระจายโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางการศึกษาให้แก่บุคคลทั่วไป กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้พิการหรือทุพพลภาพ

1. จัดการศึกษาต่อเนื่องหรือการศึกษาตลอดชีวิตให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในหลักสูตรปกติและหลักสูตรพิเศษ โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน

2. ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยทุกด้าน เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้พิการหรือทุพพลภาพ เข้าศึกษาต่อได้ โดยพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษาและเรียนรู้

4. กระตุ้นให้ภาครัฐปรับปรุงเงื่อนไขกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาให้สอดคล้องกับสถานะทางเศรษฐกิจของนักศึกษา และการเพิ่มวงเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษาอย่างแท้จริง

มาตรการ 2.2 ขยายสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติส่วนภูมิภาคเพิ่มขึ้น

1. จัดตั้งสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติส่วนภูมิภาคให้ทั่วถึง และครอบคลุมหลายจังหวัดที่มีความพร้อมในทุกด้านและสามารถตอบสนองการจัดการเรียนการสอนได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น

2. สร้างระบบจัดการศึกษาของสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติส่วนภูมิภาคที่สามารถประกันคุณภาพและมาตรฐานตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด

3. กำหนดสาขาวิชาที่เปิดสอนในสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติส่วนภูมิภาคตามความต้องการของท้องถิ่นและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ

4. ประสานและระดมความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และองค์กรพัฒนาท้องถิ่น เพื่อการจัดตั้งสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติส่วนภูมิภาค

มาตรการ 2.3 สร้างเครือข่ายอุดมศึกษาและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

2. พัฒนาศักยภาพและขยายระบบการสอน โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ เน้นระบบการใช้สื่อทุกชนิดในการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

3. สร้างความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ มุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษาแห่งหนึ่งของโลก

มาตรการ 3.1 สร้างอาจารย์รุ่นใหม่ควบคู่ไปกับการพัฒนาอาจารย์ปัจจุบัน ให้มีคุณภาพและคุณวุฒิ เพียงพอกับความต้องการในการพัฒนาการศึกษา

1. เพิ่มอาจารย์รุ่นใหม่ที่มีคุณภาพทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก
2. สนับสนุนให้อาจารย์ปัจจุบันได้รับการพัฒนาทางวิชาการ ทั้งการสอนและการวิจัยอย่างต่อเนื่องรวมทั้งสร้างบรรยากาศทางวิชาการและเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อให้สามารถรักษาอาจารย์ที่ดีมีคุณภาพไว้ในระบบ

3. พัฒนาคุณวุฒิอาจารย์ตามสัดส่วนคุณวุฒิการศึกษา ปริญญาเอก : โท : ตรี คือ 3.0 : 6.5 : 0.5

มาตรการ 3.2 ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมอุดมศึกษาให้เหมาะสมและทันสมัย

1. จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา เครือข่ายวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และสื่อสารโทรคมนาคมอื่น ๆ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน
2. พัฒนาแหล่งทรัพยากร การเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาให้ทันสมัยและสามารถเชื่อมโยงกันได้ทั้งระบบให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษาและประชาชน
3. พัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับนักศึกษาและประชาชนให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพและการบริหารให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรการ 3.3 จัดให้มีการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก

1. เตรียมความพร้อมและจัดระบบการประกันคุณภาพภายในองค์กรที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เพื่อนำไปสู่การประกันคุณภาพ ภายนอก
2. ร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในการวัดและประเมินคุณภาพการศึกษา

มาตรการ 3.4 เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษา ทั้งด้านหลักสูตร การเรียน การสอน และการปรับปรุงคุณภาพ

1. ร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพมาตรฐานเชื่อมโยงกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

2. กระตุ้นให้นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามาสังเกตการณ์หรือทดลองเรียนในบางวิชาที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในระบบการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาและการเตรียมความพร้อมที่ดีขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งแก่ชุมชนและท้องถิ่น

มาตรการ 4.1 ปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาเพื่อชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้รับการศึกษาอย่างพอเพียงในการดำรงชีพ

1. วางแผนจัดเตรียมความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการดำรงชีพของผู้เรียนที่เป็นการสร้างอาชีพ มีความรักถิ่น และร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืน

2. พัฒนานวัตกรรมทำให้บริการด้านการศึกษาและฝึกอบรมที่มีความหลากหลายตามสภาพแวดล้อม ทรัพยากร และความต้องการที่แตกต่างกันของชุมชนและท้องถิ่น

มาตรการ 4.2 ส่งเสริมการศึกษาเพื่อสืบสานและสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม

1. ส่งเสริมการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้คนไทยเห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม มรดก ทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญา เพื่อนำไปสู่การสืบสานและสร้างสรรค์ต่อไป

2. สร้างสำนึกและขีดความสามารถให้แก่ชุมชนและท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และจัดการสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนและท้องถิ่นเป็นหลัก

3. จัดการศึกษาและฝึกอบรมในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทยที่อาจสูญหายและขาดแคลน เช่น ภาษาไทย สถาปัตยกรรมไทย

มาตรการ 4.3 ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

1. นำความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปถ่ายทอดสู่ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อเพิ่มรายได้และสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

2. ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาส่วนราชการหรือองค์กรอิสระอื่น เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ปฏิรูประบบการบริหารจัดการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรการ 5.1 พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิดและวัฒนธรรมการบริหาร ไปสู่ระบบที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความโปร่งใส ความมีส่วนร่วมของประชาคม และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ

2. ปรับปรุงวิธีการบริหารด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคนิคการบริหารรูปแบบใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

3. สร้างเกณฑ์มาตรฐาน รวมทั้งเกณฑ์การประเมินการจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย ให้มีขนาดกระทัดรัดและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ปรับปรุงระบบบริหารงานภายในตามแนวทางของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยกำหนดแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน

มาตรการ 5.2 พัฒนาระบบการเงินและงบประมาณให้มีเสถียรภาพ

1. ผลักดันภาครัฐในการนำเกณฑ์การคิดค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายมาใช้ในการจัดสรรงบประมาณรวมทั้งนำเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัย

2. กำหนดรูปแบบและวิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาจากแหล่งอื่น รวมทั้งการประสานสัมพันธ์การใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3. ปรับปรุงระบบบัญชีของมหาวิทยาลัยไปสู่ระบบบัญชีต้นทุนอิงฐานกิจกรรมที่สามารถรายงานค่าใช้จ่ายต้นทุนต่อหน่วยผลการดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงระบบการบริหารที่เน้นผลการดำเนินงาน

มาตรการ 5.3 พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ

1. กำหนดแนวทางการระดมทรัพยากรบุคคล ผู้ทรงคุณวุฒิ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสนับสนุนการจัดการศึกษา

2. กำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเป็นกลไกในการยกระดับการศึกษา

3. พัฒนาโครงสร้างองค์การบริหารงานบุคคลให้แข็งแกร่ง และสอดคล้องกับการพัฒนาระบบการอุดมศึกษา

4. จัดตั้งกองทุนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรและนักศึกษา

มาตรการ 5.4 พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลสู่มาตรฐานสากล

1. พัฒนาระบบการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ ที่มีความชัดเจน โปร่งใส ทั้งในลักษณะการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

2. ปรับปรุงเกณฑ์การประเมินการเข้าสู่ตำแหน่งและปฏิบัติงานของบุคลากร

3. พัฒนาการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน ไปสู่ระบบมาตรฐานสากล (กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554)

การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๑๔ โดยมีจุดมุ่งหมายให้เป็นสถาบันการศึกษาแบบ “ตลาดวิชา” มีปรัชญาดำเนินงานเน้นการเปิดโอกาสและให้ความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ปวงชนชาวไทย โดยเฉพาะผู้ที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน พากเพียรและอดทน เปิดกว้างทางการศึกษาสำหรับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันบนพื้นฐานของความสามารถ (รำไพ สิริมนกุล, 2550, หน้า 45)

มหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดการเรียนการสอน 2 ระบบตั้งแต่ปีแรกที่เริ่มก่อตั้ง คือ การสอนในชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัย และการสอนทางไกล

มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาโดยมีจุดยืนและภารกิจทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ยึดหลักการบริการวิชาการที่สอดคล้องกับสังคม มีคุณภาพมาตรฐานสูง และมีความเป็นสากล ผลิตบัตินิตสอดคล้องกับยุค โลกาภิวัตน์

มหาวิทยาลัยรามคำแหงเปิดโอกาสและให้ความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างกว้างไกลอย่างทั่วถึงทั้งในประเทศและต่างประเทศจัดการเรียนการสอนทุกระดับ ทั้ง

ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก หลักสูตรนานาชาติ และหลักสูตร โครงการพิเศษต่าง ๆ ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรและเปิดสอนหลักสูตรใหม่ ๆ ที่ทันสมัยในทุก ระดับเพิ่มขึ้นหลากหลาย หลักสูตรทุกระดับของมหาวิทยาลัยมีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน มีการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งสามารถตรวจสอบได้และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553, หน้า 23-24)

มหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดการศึกษาแบบไร้พรมแดน ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใดก็สามารถเรียนกับรามคำแหงได้ โดยขยายการเรียนการสอนสู่ต่างประเทศ จำนวน 31 ประเทศ และจัดศูนย์สอบ 40 แห่ง ปัจจุบันเปิดสอนทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท และกำลังเตรียมการขยายการสอนระดับปริญญาเอกสู่ต่างประเทศเช่นกัน (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553, หน้า 25)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550, หน้า 61-62) ระบบการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทนั้นใช้เทคโนโลยีการบรรยายผ่านเคเบิลใยแก้วนำแสงและผ่านอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ถ่ายทอดการเรียนการสอนจากห้องบรรยาย สำนักเทคโนโลยีการศึกษา และจากห้องเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง หัวหมาก ส่งสัญญาณไปยังสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติทั่วประเทศทุกสาขาพร้อมกัน

นอกจากนี้ ในการเรียนการสอนของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยยังได้จัดให้อาจารย์ผู้สอนเจ้าของวิชาเดินทาง หมุนเวียนไปบรรยายสรุป ณ สาขาวิทยบริการในส่วนภูมิภาค เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสพบปะซักถามข้อสงสัยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งรับข้อเสนอแนะจากอาจารย์ผู้สอนอีกด้วย

สำหรับโครงการพิเศษ ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท มหาวิทยาลัยได้จัดให้อาจารย์เดินทางไปบรรยายสดทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน

ระบบการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาปริญญาเอกสาขาวิทยบริการฯ เป็นระบบการทำคุษฎีนิพนธ์อย่างเดียว โดยนักศึกษาต้องจัดทำข้อเสนอคุษฎีนิพนธ์และทำคุษฎีนิพนธ์ควบคู่ไปกับการสัมมนาทางวิชาการ ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยรามคำแหงและอาจารย์

จากต่างมหาวิทยาลัยในสาขาที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจากหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

นอกจากการเรียนการสอนโดยสื่อทางไกลแล้ว มหาวิทยาลัยยังได้จัดเตรียมชุด สื่อการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ตำราประจำกระบวนวิชา เทปสรุปคำบรรยาย และเอกสาร แนะนำกระบวนวิชาให้นักศึกษาใช้ประกอบการเรียน รวมทั้งยังได้จัดห้องสมุดไว้ที่ สาขาวิทยบริการฯ ทุกแห่ง ซึ่งมีตำรา หนังสือ และวารสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษไว้บริการ และยังมี การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เป็นสื่อกลางในการ ให้บริการสืบค้นสารนิเทศทางไกลจากห้องสมุดส่วนกลางที่กรุงเทพฯ พร้อมทั้งเครือข่าย อินเทอร์เน็ต (internet) ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยเชื่อมโยง เครือข่ายจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงเข้ากับเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

หมวด ๕ เทคโนโลยีทางการศึกษา

มาตรา ๖๓ รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่ จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารใน รูปอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตาม อรรถาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น

มาตรา ๖๔ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการ ให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา ๖๕ ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มาตรา ๖๖ ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา ๖๗ รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิต และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา ๖๘ ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการผลิต การวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๙ รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนส่งเสริม และประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ทรงวุฒิ ศรีวิล (2540) ได้ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการในการผลิต และ การใช้สื่อการสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พบว่า (1) สื่อการสอนประเภทวัสดุที่อาจารย์ใช้มาก คือ รูปภาพประกอบการสอน ประเภทอุปกรณ์

ที่ใช้มาก คือ เครื่องพิมพ์ดีด ประเภทเทคนิค/วิธีการที่ใช้มาก คือ การสาธิตสื่อการสอน ประเภทวัสดุที่อาจารย์มีความต้องการมาก คือ เทปบันทึกภาพวีดิทัศน์ ประเภทอุปกรณ์ที่มีความต้องการมาก คือ เครื่องถ่ายเอกสาร ประเภทเทคนิควิธีการที่มีความต้องการมาก คือ การศึกษานอกสถานที่ (2) อาจารย์มีปัญหาในการผลิตสื่อการสอนที่สำคัญ คือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต รองลงมา คือ การขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิต ขาดเจ้าหน้าที่แนะนำเกี่ยวกับการผลิต ขาดความรู้และประสบการณ์ในการผลิต ไม่มีเวลาในการผลิตและการผลิตสื่อการสอนทำให้เสียเวลาในการสอน (3) อาจารย์มีปัญหาในการใช้สื่อการสอนที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของเนื้อหา ไม่มีเวลาเตรียมการใช้ ขาดเจ้าหน้าที่แนะนำเกี่ยวกับการใช้ วิทยาเขตไม่มีอุปกรณ์ตามที่ต้องการจะใช้ มีความยุ่งยากในการขอใช้บริการ ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและให้บริการสื่อการสอน (4) อาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน และอาจารย์มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีปัญหาในการผลิตสื่อการสอนไม่แตกต่างกัน แต่อาจารย์ที่สังกัดต่างวิทยาเขตมีปัญหาในการผลิตสื่อการสอนแตกต่างกัน โดยคณะอาจารย์วิทยาเขตศรีล้านช้างมีปัญหามากที่สุดและอาจารย์ในวิทยาเขตร้อยเอ็ดมีปัญหาน้อยที่สุด (5) อาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน อาจารย์มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันและอาจารย์ที่สังกัดวิทยาเขตแตกต่างกัน มีปัญหาในการใช้สื่อการสอนไม่แตกต่างกัน และ (6) อาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีความต้องการในการผลิตสื่อการสอนไม่แตกต่างกัน แต่อาจารย์ที่สังกัดต่างวิทยาเขตมีความต้องการในการผลิตสื่อการสอนแตกต่างกัน โดยอาจารย์วิทยาเขตศรีล้านช้างมีความต้องการมากที่สุด และอาจารย์ในวิทยาเขตอีสานมีความต้องการน้อยที่สุด

วิกันดา พรหมวาที (2540) ได้ศึกษาเรื่อง *การยอมรับสื่อและการใช้สื่อการสอน* ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า การใช้สื่อการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยส่วนรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียม ด้านการเลือกและการนำเสนอ และการประเมิน ตามลำดับ

สมศรี ชัยวนิชยา, บุญยสฤกษ์ อเนกสุข และพจน์ ไชยเสนา (2540) วิจัยเรื่อง *การเปรียบเทียบการใช้เทคนิคสื่อการสอนในวิชา 1403 100 มนุษย์กับอารยธรรม*

ระหว่างนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาต้น 2540 กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาปลาย 2540 และนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาต้น 2541 ของนักศึกษาสาขาต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ในรายวิชามุ่งเน้นกับอารยธรรม พบว่า มีปัจจัยหลักสำคัญ 4 ประการที่มีผลต่อการใช้เทคนิคสื่อการสอนเมื่อเปรียบเทียบกับ 3 ภาคการศึกษาข้างต้น ประการที่หนึ่ง คือ “นักศึกษา” พบว่านักศึกษาระดับปีที่สูงกว่าจะมีความเห็นเกี่ยวกับผู้สอนและเทคนิคการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม มากกว่ากลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในชั้นเรียนที่ต่ำกว่า นักศึกษาจากคณะที่ต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับผู้สอนและเทคนิคการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมแตกต่างกัน พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าจะมีความคิดเห็นและการยอมรับเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา สื่อประกอบการสอน การวัดผล ผู้สอนและวิธีการสอน มากกว่ากลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยกว่า ประการที่สอง คือ “เนื้อหา” พบว่านักศึกษามีทัศนคติให้ปรับปรุงเนื้อหาไม่ให้มีรายละเอียดเนื้อหามากจนเกินไป ตลอดจนให้มีความทันสมัยและสามารถประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งผู้วิจัยก็ได้นำมาสู่การปรับปรุงในภาคการศึกษาต้น 2541 ประการที่สาม คือ “ผู้สอน” พบว่า นักศึกษามีทัศนคติต้องการให้ผู้สอนเพิ่มการวางแผนการเรียนการสอนและใช้เทคนิคการใช้สื่อประกอบการสอนให้เกิดแรงจูงใจ และเหมาะสมกับเนื้อหา นักศึกษา และสภาพห้องเรียน ประการที่สี่ คือ “สภาพอาคารเรียน ห้องเรียนและศูนย์โสตทัศนศึกษา” พบว่ายังมีสภาพไม่เหมาะสมต่อขนาด จำนวนนักศึกษา ระบบการติดตั้งอุปกรณ์ อุปกรณ์การใช้สื่อไม่เพียงพอ กอปรกับโครงสร้างของอาคารเรียนที่มีผลต่อความสว่างในห้องเรียนขนาดใหญ่มากเกินไป และความร้อนอบอ้าวภายในห้องเรียน แม้จะมีพัดลมแต่ก็ไม่เพียงพอ จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาสู่ข้อสรุปในการใช้เทคนิคสื่อการเรียนการสอนดังนี้ (1) การที่จะให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้มากที่สุดขึ้นอยู่กับ ลักษณะเฉพาะของเนื้อหาที่มีความกระชับและไม่ซับซ้อน ความมุ่งหมายของบทเรียนที่ชัดเจน ลักษณะของสื่อการสอนที่เหมาะสมต่อผู้เรียน และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ห้องเรียนที่มีเครื่องมือ อุปกรณ์สื่อการสอนที่ครบสมบูรณ์ (2) ไม่มีสื่อการสอนใดสามารถนำไปใช้ประกอบการสอนได้ทุกเรื่อง ทุกวิชา

และทุกสถานการณ์ (3) ผู้สอนและผู้เรียนควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการปรับปรุงสื่อทุกภาคการศึกษา

เทอดศักดิ์ นำเจริญ (2541) ได้วิจัยสภาพปัญหาและความต้องการในการผลิตและการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาลและวิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในภาคใต้ พบว่า (1) ด้านสภาพการผลิตและการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ พบว่า วิทยาลัยพยาบาลและวิทยาลัยสาธารณสุขทั้ง 8 แห่งที่ทำการศึกษา มีหน่วยงานกลาง ซึ่งทำหน้าที่บริการ ผลิต และเก็บรักษาสื่อการสอนเกือบทุกวิทยาลัย ยกเว้นวิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง สื่อการสอนที่อาจารย์ใช้ส่วนใหญ่ได้มาจากการจัดซื้อด้วยงบประมาณของทางราชการมากที่สุด สื่อการสอนที่หน่วยงานกลางในวิทยาลัยผลิตบริการแก่อาจารย์ และสื่อการสอนที่อาจารย์ผลิตขึ้นใช้เองมากที่สุด ได้แก่ เทปวีดิทัศน์ และภาพโปร่งใส ตามลำดับ โดยที่อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่า สื่อการสอนที่ใช้ในปัจจุบัน มีสภาพดีไม่ชำรุด และการดำเนินการใช้สื่อการสอนที่อาจารย์ปฏิบัติมากที่สุด คือ การทดลองก่อนการสอน โดยอาจารย์ใช้สื่อการสอนในกิจกรรมการอธิบายเนื้อหาในบทเรียนมากที่สุด สำหรับกิจกรรมการวัดและประเมินผล การใช้สื่อการสอน พบว่า กิจกรรมที่อาจารย์ปฏิบัติมากที่สุด คือ การซักถามระหว่างและหลังการสอน นอกจากนี้ยังพบว่าสื่อการสอนประเภทวัสดุที่อาจารย์ใช้มากที่สุด คือ ภาพโปร่งใส และใช้น้อยที่สุด คือ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ที่อาจารย์ใช้มากที่สุด คือ เครื่องฉายข้ามศีรษะ ใช้น้อยที่สุด คือ เครื่องวิดีโอโปรเจกเตอร์ และสื่อการสอนประเภทเทคนิควิธีการที่อาจารย์ใช้มากที่สุด คือ การสอนเป็นกลุ่ม และใช้น้อยที่สุด คือ เกมและสถานการณ์จำลอง (2) ด้านปัญหาในการผลิตและการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ ปัญหาในการผลิตสื่อการสอนของอาจารย์ที่พบมากที่สุด คือ ขาดเจ้าหน้าที่แนะนำการผลิต รองลงมา ได้แก่ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก ขาดความรู้ และขาดประสบการณ์ ตามลำดับ ปัญหาในการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ที่พบมากที่สุด คือ ขาดเจ้าหน้าที่แนะนำเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน รองลงมา คือ ขาดความรู้ และประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอน และ (3) ด้านความต้องการเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ ความต้องการเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนที่อาจารย์ต้องการมากที่สุด คือ ต้องการให้หน่วยงานเฉพาะรับผิดชอบผลิตและซ่อมแซมบำรุง

เก็บรักษาสื่อในสถาบัน ความต้องการเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนของอาจารย์มากที่สุด คือ ต้องการให้บุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องสื่อคอยให้คำแนะนำการใช้สื่อประจำอยู่ในสถาบัน

จรีพร วงศ์ชัยเพ็ง (2542) ศึกษา สภาพและปัญหาการใช้สื่อการสอนของวิทยาลัยสารพัดช่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของครู-อาจารย์ที่ทำการสอนคณะวิชาต่างกัน และประสบการณ์ทางการสอนต่างกัน ใน 4 ด้าน คือ การเลือกสื่อ การเตรียมสื่อ การนำเสนอสื่อ และการประเมินผลสื่อ พบว่า ครู-อาจารย์โดยส่วนรวมและจำแนกตามคณะวิชาที่ทำการสอนและประสบการณ์ทางการสอน มีสภาพการใช้สื่อการสอนโดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้านอยู่ในระดับมาก แต่มีปัญหาการใช้สื่อการสอนโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ครู-อาจารย์ที่ทำการสอนคณะวิชาที่ต่างกัน หรือที่มีประสบการณ์ทางการสอนต่างกัน มีสภาพการใช้สื่อการสอนโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้านไม่ต่างกัน และมีปัญหาการใช้สื่อการสอนโดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นครู-อาจารย์ที่ทำการสอนในคณะวิชาพาณิชยกรรม มีปัญหาการใช้สื่อการสอนด้านการเตรียมสื่อมากกว่า ครู-อาจารย์ที่ทำการสอนในคณะวิชาคหกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุดมศรี โพธิ์สุข (2542) ได้ศึกษาสภาพและความต้องการในการใช้สื่อการสอน และเทคโนโลยีการศึกษาของครู-อาจารย์ ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร พบว่า

1. สภาพการปฏิบัติสื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา พบว่า (1) ครูทั้งหมดมีระดับการปฏิบัติการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติในด้านการเลือกอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเตรียมการนำเสนอและการประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (2) ครู-อาจารย์ที่สอนสาขาต่างกัน มีสภาพการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน (3) ครู-อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน จะมีสภาพการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเลือกด้านการเตรียมการนำเสนอ และด้านการประเมินผล ไม่แตกต่างกัน และ (4) ครู-อาจารย์ที่เคยได้รับการศึกษาฝึกอบรมเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา จะมีสภาพการปฏิบัติอยู่ใน

ระดับมากทุกชั้นตอน และมีการใช้สื่อการสอนด้านการนำเสนอมากกว่า ครู-อาจารย์ที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสภาพการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษาโดยรวม และด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ส่วนความต้องการในการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา พบว่า (1) ครูทั้งหมดมีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความต้องการสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาทุกประเภทอยู่ในระดับมากเช่นกัน (2) ครู-อาจารย์ที่สอนสาขาวิชาสามัญมีความต้องการสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในระดับมากทุกประเภท ส่วนครู-อาจารย์ที่สอนสาขาวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ มีความต้องการสื่อประเภทเครื่องมือมากกว่าครู-อาจารย์ที่สอนวิชาสามัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความต้องการโดยรวมและรายด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน (3) ครู-อาจารย์ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 1-5 ปี และ 6-10 ปี มีความต้องการสื่อประเภทวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะเครื่องบันทึกเสียงมากที่สุด ส่วนผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีความต้องการให้ครู-อาจารย์เห็นความสำคัญในการนำสื่อการสอนและเทคโนโลยีศึกษามาใช้ประกอบการสอน และต้องการงบประมาณสนับสนุนมากที่สุด โดยจากการเปรียบเทียบ พบว่า ครู-อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 1-5 ปี มีความต้องการสื่อการสอนประเภทเทคนิควิธีการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความต้องการโดยรวมและด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และ (4) ครู-อาจารย์ที่เคยได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาจะมีความต้องการในด้านงบประมาณสนับสนุน และต้องการให้ครู-อาจารย์เห็นความสำคัญของการนำสื่อการสอนและเทคโนโลยีศึกษามาใช้ประกอบการสอนมากที่สุด ส่วนครูที่ไม่เคยได้รับการศึกษาอบรมจะมีความต้องการสื่อทุกประเภทอยู่ในระดับมาก โดยจากการเปรียบเทียบ พบว่า ครู-อาจารย์ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษาต่างกัน มีความต้องการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษาโดยรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน

ชัชวาล พวงน้อย (2543) วิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหา และความต้องการใช้สื่อการสอนในศูนย์วิทยากร โครงการส่งเสริมศักยภาพ “โรงเรียนนาร่อง” ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า (1) ผู้บริหารให้ความคิดเห็นว่า สื่อการสอน

มีความจำเป็นมากที่สุดต่อการเรียนการสอนในศูนย์วิทยากร สื่อการสอนช่วยให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ (2) สภาพการปฏิบัติงานและการใช้สื่อการสอนของครูในศูนย์วิทยากร และครูปฏิบัติการสอน พบว่า ใช้สื่อประเภทเครื่องมืออุปกรณ์มากที่สุด ได้แก่ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องรับวิทยุ เครื่องฉายภาพวีดิทัศน์ สื่อการสอนประเภทวัสดุที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ ดินน้ำมัน สีไม้ สีเทียน สีชอล์ก รูปภาพ เทปวีดิทัศน์ สื่อประเภทเทคนิควิธีการที่ใช้มากที่สุด คือ การจัดสภาพแวดล้อมมีบรรยากาศเร้าใจและมีความสุขในการเรียนและใช้เทคนิคการสอนแบบสาธิตและแบบทดลองมากที่สุด (3) ปัญหาการใช้สื่อการสอนที่พบมีดังนี้ คือ ขาดผู้จัดทำภาพถ่ายสไลด์ วีดิทัศน์ ขาดผู้ช่วยเหลือผลิตงานกราฟิก แผนภูมิ และเขียนภาพ ตลอดจนขาดงบประมาณในการจัดซื้อและบำรุงรักษา ซ่อมแซมสื่อการสอน (4) ความต้องการใช้สื่อการสอน พบว่า ต้องการงบประมาณในการผลิตและจัดหาสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพให้มีวารสาร สิ่งพิมพ์ให้ความรู้ด้านสื่อการสอน

ประเทือง อังกูรวัฒนา (2543) ศึกษาเรื่อง สภาพความต้องการและปัญหาการใช้สื่อการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า (1) ผู้บริหารเห็นว่าสื่อมีความจำเป็นและช่วยการสอนของครูมากที่สุด (2) ครูโสตทัศนศึกษา และครูผู้สอน ส่วนมากใช้สื่อประเภทตำรา แบบเรียน กระดานดำ การบรรยาย การอภิปราย การสาธิต และการทดลอง ครูโสตทัศนศึกษาใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์มาก ส่วนครูผู้สอนใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงและเทปบันทึกเสียงในระดับปานกลาง (3) ครูโสตทัศนศึกษาและครูผู้สอนส่วนมากต้องการใช้สื่อประเภทของจริง ของตัวอย่าง เทปบันทึกเสียง ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ ห้องปฏิบัติ การทางภาษา ด้านการบริการส่วนมากต้องการให้จัดหาสื่อที่มีประสิทธิภาพ และสื่อที่สนับสนุนกิจกรรมนอกเวลาเรียน (4) ครูโสตทัศนศึกษาและครูผู้สอนมีปัญหามากในเรื่องจำนวนสื่อไม่เพียงพอ ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ ครูโสตทัศนศึกษาส่วนมากไม่มีเวลาเตรียมหรือจัดหาสื่อ ส่วนครูผู้สอนมีปัญหาเรื่องเวลาในการจัดเตรียมสื่อระดับปานกลาง ด้านการบริการ ส่วนมากมีปัญหาเรื่องขาดสื่อที่จำเป็น ขาดผู้ช่วยในการผลิตงานกราฟิก ครูโสตทัศนศึกษาและ ครูผู้สอน มีปัญหาระดับปานกลาง เกี่ยวกับพื้นความรู้การใช้สื่อของผู้บริหาร โรงเรียนขาดครูโสตทัศนศึกษาที่มีความรู้ด้านสื่อ ครู

โสตทัศนศึกษาต้องรับผิดชอบงานหลายด้านทำให้บริการไม่ทั่วถึง ส่วนของงบประมาณ การบำรุงรักษา ซ่อมแซม จัดซื้อและการผลิตให้มีคุณภาพเป็นปัญหาระดับมาก

ภาวนีย์ อุณาพรวารงกูร (2543) วิจัยเรื่อง การศึกษาเจตคติ ความต้องการและ ปัญหาในการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอนนักศึกษาการศึกษา นอกโรงเรียนใน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ครูผู้สอนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัด สุพรรณบุรี มีเจตคติต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับดี ครูผู้สอนนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรี มีความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนอยู่ ในระดับมาก ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความต้องการใช้สื่อการสอน แยกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอน ต่างกัน มีเจตคติต่อการใช้สื่อการสอนแยกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จินตวิ เจียวหวาน (2545) ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันราชภัฏสวนดุสิต พบว่า อาจารย์ส่วนมากมีการใช้ สื่อการเรียนการสอนในระดับมาก โดยเน้นที่จะใช้สื่อการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับ จุดประสงค์ของการเรียนการสอน มีการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อประกอบกิจกรรม การเรียนการสอน มีการเสนอสื่อการเรียนการสอน ที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนใน แผนการใช้สื่อการเรียนการสอน และมีการประเมินสื่อ การเรียนการสอนด้วยการสังเกต พฤติกรรมของนักเรียนตามลำดับปัญหาในการใช้สื่อ การเรียนการสอนอยู่ในระดับปาน กลาง โดยปัญหาที่พบมากคืออาจารย์ไม่ได้รับ ความสะดวกในการใช้เครื่องมือในการ ผลิตสื่อการเรียนการสอน นอกจากสถาบันมีสื่อการเรียนการสอนให้เล็กน้อย อาจารย์ ขาดผู้ให้คำแนะนำในการเลือกสื่อการเรียน การสอน ผู้บริหารไม่ให้ใช้สื่อการเรียน การสอนบางประเภทเพราะกลัวเสียหาย และการขาดการประชาสัมพันธ์ สื่อการเรียน การสอนที่อาจารย์ส่วนใหญ่มีความต้องการ คือ ตำรา อุปกรณ์ที่ อาจารย์มีความต้องการคือ คอมพิวเตอร์ ส่วนวิธีการสอนที่อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้คือ อภิปราย การใช้สื่อการเรียน การสอนของอาจารย์ในแต่ละคณะมีความต้องการ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

บุษราคัม นิชโมสถ (2545) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการในการผลิตและการ ใช้สื่อการเรียนการสอนของครู โรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า (1) ความต้องการในการใช้สื่อการสอนของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก สื่อที่มีความต้องการใช้สูงสุด คือ วิทยุ-เทป (2) ปัญหาในการใช้สื่อการสอนของครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สื่อที่มีปัญหาในการใช้มากที่สุด คือ สไลด์ (3) ความต้องการในการผลิตสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสื่อที่มีความต้องการผลิตมากที่สุด คือ สื่อวีดิทัศน์ และ (4) ปัญหาในการผลิตของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก สื่อที่มีปัญหาในการผลิตมากที่สุด คือ การผลิตสไลด์

ปองสุข คุ้มภัย (2545) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนใน โปรแกรม วิชาวิทยาศาสตร์: กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏ 6 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สอนมีการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุในระดับปานกลาง มีการใช้สิ่งพิมพ์ในระดับมาก ส่วนภาพนิ่ง สื่อเสียง ภาพเคลื่อนไหว และสื่อประสม ในระดับปานกลาง มีการใช้สื่ออุปกรณ์ในระดับปานกลาง ผู้สอนมีสภาพการใช้สื่อโดยรวมในระดับมาก ทั้งด้านการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินการใช้สื่อการเรียนการสอน ปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนในระดับมาก ปัญหาด้านการเตรียมและจัดหาสื่อการเรียนการสอน และปัญหาการดำเนินการใช้สื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ราชัน โภคสวัสดิ์ (2545) ได้ศึกษาความพร้อมของครูในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ครูมีความพร้อมในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการสอน อยู่ในระดับปานกลาง และ โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความพร้อมในด้านการใช้สื่อการสอนแตกต่างกัน

วัชรระ ศรีวิพันธุ์ (2545) ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า (1) ครูมีสภาพการใช้สื่อการสอนโดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับบางครั้ง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลด ได้แก่ สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ สื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และสื่อประเภทบุคคล โดยมีรายชื่อที่มีสภาพการใช้สื่ออยู่ในระดับบางครั้ง และมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้านคือ แบบเรียนรายการศึกษาทางโทรทัศน์ และการศึกษานอกสถานที่ (2) ครูมีปัญหาการใช้สื่อการสอน

โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการเลือกสื่อการเรียนการสอน ด้านการเตรียมสื่อการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยมีปัญหาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้

ครูขาดทักษะในการใช้สื่อการเรียนการสอนจึงไม่เลือกใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทนั้น ๆ พื้นที่ในห้องเรียนคับแคบเกินไปทำให้เป็นอุปสรรคในการใช้เทคนิคการสอนบางเทคนิค ครูใช้สื่อการเรียนการสอนไม่ตรงกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ และครูไม่ประเมินประสิทธิภาพการใช้สื่อแต่ละประเภท

วิระพร จำปาอ่อน (2548) ศึกษาเรื่องการใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และเขต 2 พบว่า (1) การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายชั้นตอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับชั้นตอนที่มีการปฏิบัติจากมากไปน้อย คือ ชั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือก ดัดแปลงหรือการออกแบบสื่อ การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน การประเมินผล การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน และการใช้สื่อ (2) การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน โดยภาพรวมและรายชั้นตอน พบว่าไม่แตกต่างกัน (3) การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามชั่วโมงที่ทำการสอนต่อสัปดาห์ โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายชั้นตอน พบว่า ชั้นตอนการเลือก ดัดแปลง หรือการออกแบบสื่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (4) การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้สื่อ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายชั้นตอน พบว่า ชั้นตอนการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน การเลือก ดัดแปลงหรือการออกแบบสื่อ การใช้สื่อ การกำหนดการตอบสนอง และการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุเทพ โทสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนคงคาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า (1) การใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนคงคาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ในภาพรวม พบว่า

ครูมีความคิดเห็นว่า มีการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเภท พบว่า ครูมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลางประเภทวัสดุ เป็นอันดับแรก รองลงมาประเภทเทคนิคและวิธีการ เป็นอันดับ 2 และประเภทอุปกรณ์ เป็นอันดับสุดท้าย และ (2) ครูโรงเรียนคงคารามที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน ประสบการณ์ในการสอนต่างกัน และประสบการณ์ในการอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนไม่แตกต่างกัน

นัฐนิภา เย็นสบาย (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบันการใช้สื่อการเรียนรู้อของครูผู้สอนในสถาบันการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า (1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การสอนอยู่ระหว่าง 4-10 ปี และครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนรู้ (2) การเลือกสื่อการเรียนรู้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนจะพิจารณาที่สื่อการเรียนรู้อสามารถให้ความรู้ที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของผู้เรียน และเลือกสื่อที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การออกแบบสื่อการเรียนรู้อพิจารณาจากงบประมาณที่มีอยู่ คำนึงถึงลักษณะของเนื้อหา เพื่อออกแบบสื่อการเรียนรู้อให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การผลิตสื่อการเรียนรู้อตามหลักการที่ว่า ผลิตสื่อการเรียนรู้อให้เอื้ออำนวยต่อวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การนำสื่อการเรียนรู้อไปใช้พิจารณาถึงหลักการที่มีการเตรียมพร้อมผู้เรียนและตัวผู้สอน เช่น บอกให้ทราบจุดประสงค์และแนะนำวิธีการใช้ ไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้อของครูผู้สอนทำการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ คือ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบสื่อการเรียนรู้อไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาคือ ประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้อจากกระบวนการทำงานของผู้เรียน และด้านที่ประเมินน้อยที่สุดคือประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้อจากความรู้ความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน และทักษะการคิดหลังจากที่ผู้เรียนได้ใช้สื่อการเรียนรู้อแล้ว

สุภาวดี แต่ปรเมศามัย (2551) ศึกษาเรื่อง ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ระดับช่วงชั้นที่ 3 ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ครูผู้สอนขาดงบประมาณสนับสนุนที่ใช้ในการผลิตสื่อการสอน ครูไม่มีเวลาเพียงพอในการผลิต ครูขาดบุคลากรช่วย ขาดวัสดุอุปกรณ์ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการผลิต ประกอบกับมีจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมากเกินไป ห้องเรียนคับแคบ ไม่สามารถควบคุมแสงสว่างได้ ทำให้ไม่สะดวกในการใช้สื่อบางประเภท โรงเรียนไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ไม่มีเจ้าหน้าที่ให้บริการและให้คำแนะนำ อีกทั้งขาดการแนะแนวและการนิเทศเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อ ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสื่อที่ให้บริการ ขั้นตอนในการขอใช้สื่อยุ่งยาก และครูเกรงว่าเมื่อใช้สื่อแล้วจะทำให้สอนไม่ทันตามหลักสูตร ประกอบกับไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกใช้สื่อชนิดใดจึงจะเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน ครูไม่กล้าที่จะใช้สื่อเพราะต้องรับผิดชอบเมื่อเกิดการชำรุดเสียหายและทำให้เสียเวลาในการเคลื่อนย้าย ดังนั้นครูจึงมีความต้องการเกี่ยวกับการผลิตสื่อในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของงบประมาณ อุปกรณ์ บุคลากร ตลอดจนมีความต้องการสื่อประเภทเครื่องมือ สื่อที่ส่งเสริมทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน รวมถึงสื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทกิจกรรมและเทคนิคการสอน

งานวิจัยต่างประเทศ

Nunez (1987) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้วัฒนธรรมของครู พบว่า ตัวแปรที่เกี่ยวกับเพศ เชื้อชาติ ระดับชั้นที่สอน วิชาที่สอน ความคุ้นเคยกับโครงการและประสบการณ์ โดยส่วนรวมไม่สามารถวัดการรับรู้วัฒนธรรมของครูได้ แต่หากแยกพิจารณาจะเห็นว่า เพศมีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญต่อการยอมรับวัฒนธรรม

Huang (1990) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อตรวจสอบการนำไปใช้และความต้องการสื่อช่วยสอนของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์โรงเรียนประถมศึกษาตอนปลายในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้หวั่น พบว่า ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์เคยชินต่อการขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ใช้ในห้องโสตทัศนศึกษา และไม่สะดวกกับการใช้เครื่องมือ

ในห้องโสตทัศนศึกษา ครูผู้สอนต้องการนำสื่อการสอนที่แปลกใหม่มาใช้ องค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการใช้สื่อการสอนของครู คือ พื้นฐานการศึกษาและการฝึกอบรม

Kamra (1997) ได้ศึกษาการใช้สื่อการสอนใหม่ ๆ ของครุมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศจาไมก้า พบว่า ควรให้ครูใช้สื่อการสอนประเภทที่มีราคาเขา และสามารถผลิตเองได้ภายใต้ขอบเขตของการดำเนินงานที่ไม่กว้างขวางนักจะดีกว่าการไปเน้นการใช้สื่อราคาแพง โดยมีส่วนกลางเป็นผู้จัดควบคุมและบริการ ปัญหาที่พบ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ และเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการวิชาหรือหลักสูตร ซึ่งผู้สอนจะต้องเลือกใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ผู้วิจัยศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงประจำปีการศึกษา 2552 โดยเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยีกับตัวแปรต้น เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขสภาพและปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการเบื้องต้นของอาจารย์และนักศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตรงตามความต้องการของอาจารย์และนักศึกษา อันจะส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยต่อไป